

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKTULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Efekty členství Bulharska a Rumunska v Evropské unii

Effects of Membership of Bulgaria and Romania in the European Union

Student: Lucie Kubicová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Iva Honová, Ph.D.

Ostrava 2016

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Lucie Kubicová**

Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210R004 Eurospráva

Téma: **Efekty členství Bulharska a Rumunska v Evropské unii**
Effects of Membership of Bulgaria and Romania in the European Union

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika Bulharska a Rumunska a jejich integrační předpoklady
 3. Vývoj integrační spolupráce Bulharska a Rumunska
 4. Zapojení Bulharska a Rumunska do EU a efekty plynoucí z jejich členství
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- AVERY, G., A. FABER a A. SCHMIDT (eds). *Enlarging the European Union: Effects on the new member states and the EU*. Brussels: Trans European Policy Studies Association, 2009. 130 s. ISBN 978-2-9600828-1-4.
- BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *The Economics of European Integration*. 5. vyd. London: McGraw-Hill, 2015. 560 s. ISBN 978-0-0771-6965-7.
- PITROVÁ, Markéta a kol. *Postlisabonské procesy v Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 380 s. ISBN 978-80-210-7777-5.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Iva Honová, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 06.05.2016

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci včetně příloh vypracovala samostatně a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.“

V Ostravě dne 6. května 2016

Kubicová

Lucie Kubicová

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí bakalářské práce, Ing. Ivě Honové, Ph.D., za odborné konzultace, přípravu a trpělivost, kterou mi věnovala při psaní mé bakalářské práce.

Obsah

1.	Úvod	5
2.	Charakteristika Bulharska a Rumunska a jejich integrační předpoklady	6
2.1	Základní údaje	6
2.2	Geografie Bulharska a Rumunska	7
2.3	Veřejná správa v Bulharsku a Rumunsku	7
2.4	Regionální a územní uspořádání	8
2.5	Obyvatelstvo	9
2.6	Politická situace v Bulharsku a Rumunsku	9
2.7	Stručné dějiny Bulharska a Rumunska do 2. světové války	11
2.8	Bulharsko a Rumunsko po roce 1945	11
2.9	Shrnutí	14
3.	Vývoj integrační spolupráce Bulharska a Rumunska	16
3.1	Bulharsko a Rumunsko po rozpadu RVHP	16
3.2	Vzájemné vztahy mezi Bulharskem a Rumunskem	18
3.3	Vztah Rumunska s Českou republikou	20
3.4	Vztah Bulharska s Českou republikou	21
3.5	Bulharsko a Rumunsko jako člen mezinárodních organizací	22
3.6	Historie přistoupení Bulharska a Rumunska do EU	24
3.7	Lisabonská smlouva a její změny	26
3.8	Shrnutí	28
4.	Zapojení Bulharska a Rumunska do EU a efekty plynoucí z jejich členství	29
4.1	Hrubý domácí produkt	29
4.2	Nezaměstnanost a inflace	31
4.3	Obchod Bulharska	32
4.4	Obchod Rumunska	34
4.5	Konkurenceschopnost Bulharska a Rumunska	34
4.6	Zahraniční investice	36
4.7	Čerpání evropských fondů	38
4.8	Plnění cílů Evropa 2020	41
4.9	Plnění maastrichtských kritérií	44
4.10	Indikátory o životě v EU	45
4.11	Shrnutí	47
5.	Závěr	48

Seznam použité literatury	50
Seznam zkratek	56
Seznam tabulek a grafů	57
Prohlášení o využití výsledků práce	58
Seznam příloh.....	59

1. Úvod

Příští rok bude výročí deseti let od vstupu Bulharska a Rumunska do Evropské unie. Za tímto účelem je cílem bakalářské práce zhodnotit efekty Bulharska a Rumunska z členství v Evropské unii. Zjistit jaké byly motivy, které vedly státy k připojení se k unii. Charakterizovat pozitiva a negativa členství od 1. ledna 2007, tedy od vstupu do EU. Vysvětlit makroekonomické ukazatele černomořských států v průběhu let, a popsat jak se změnila politická, sociální a hlavně ekonomická situace v těchto evropských zemích. Práce je rozdělena do tří hlavních obsahových kapitol.

První část práce se nazývá „Charakteristika Bulharska a Rumunska a jejich integrační předpoklady“ a je zaměřena na profil obou zemí. Jsou zde popsány základní znaky černomořských států a jejich současná politická situace, jak v Bulharsku a Rumunsku, tak i v orgánech Evropské unie, kde mají své zastoupení. Dále je zmíněn předešlý ekonomický a politický vývoj Bulharska a Rumunska. Větší pozornost je věnována historii od 50. let minulého století do rozpadu Sovětského svazu, který republiky výrazně ovlivňoval.

Druhá část „Vývoj integrační spolupráce Bulharska a Rumunska“ navazuje na vývoj obou zmíněných států od pádu komunismu a vysvětluje změny, které doprovázely transformaci ekonomik. Se změnou hospodářství souvisí také změna mezinárodních vztahů se vznikem nových uskupení. Pozornost je také věnována poměrům mezi dvěma státy navzájem. Dále jsou v této kapitole popsány vztahy s Českou republikou včetně vzájemného obchodu a objasnění několikaleté integrační cesty do Evropské unie.

Ve třetí části „Zapojení Bulharska a Rumunska do EU a efekty plynoucí z jejich členství“ je věnována pozornost analýze Bulharska a Rumunska, zvláště z ekonomického pohledu. Jak se změnil hlavní makroekonomické indikátory od vstupu do EU a jak vidí případní investoři šanci uplatnit se na východoevropských trzích. Je zde popsán mezinárodní obchod obou států a jejich změna v průběhu posledních let. V neposlední řadě jsou v této kapitole zhodnoceny efekty po vstupu do EU, jaké změny přineslo členství v EU, a jak unie napomáhá státům ke zlepšení životní úrovně obyvatel.

2. Charakteristika Bulharska a Rumunska a jejich integrační předpoklady

V kapitole jsou uvedeny základní údaje o Bulharsku a Rumunsku. Jejich geografické uspořádání, regionální rozdělení a skladba obyvatelstva. Je zde popsána výkonná moc v obou státech, protože prezidenti jsou důležité osoby mající na starost směr ubírání své země. O tom se země přesvědčily nejen v minulosti, kdy některé hlavy státu prostřednictvím své vlády zavinily nehospodárnost ekonomiky nebo naopak vyjednaly podmínky různých obchodních dohod, ale i ve 21. století. Zvláště v souvislosti s mezinárodními organizacemi a integračními uskupeními, kdy mohou za svou zemi rozhodnout, zda do organizace či uskupení vstoupí nebo nikoliv. Dále jsou v kapitole vysvětleny integrační předpoklady Bulharska a Rumunska se zaměřením na RVHP, které výrazně ovlivnilo budoucí myšlení a motivy států směrem k integracím.

2.1 Základní údaje

Bulharsko a Rumunsko jsou republiky nacházející se ve východní části Evropy. Jsou to sousedské státy, kde Rumunsko leží na sever od Bulharska. Hlavním městem Bulharska je Sofie. Rozloha země činí 110 879 km², což z něho dělá jedenáctý největší stát v EU. Počet obyvatel rok od roku mírně ubývá, podle statistik Světové banky celkový počet obyvatel v Bulharsku v roce 2014 byl 7 223 938¹, asi o půl milionu méně než před deseti lety. Národní měnou je bulharský lev (BGN). Vlajka Bulharska (viz. příloha 1), se v dnešní podobě oficiálně používá od roku 1991. Je tvořena vodorovným bílým, zeleným a červeným pruhem, které symbolizují mír, plodnost země a odvahu národa. Hrubý národní příjem (GNI) na jednoho obyvatele v paritě kupní síly měl v roce 2014 hodnotu 16 840 \$, tedy nejméně z celé EU a se srovnatelnými hodnotami jako v Mexiku či Ázerbájdžánu.²

Rumunským hlavním městem je Bukurešť ležící na jihu země. Rumunsko je svou rozlohou, 238 390 km², devátým největším státem EU. Stejně jako v Bulharsku i v Rumunsku klesá počet obyvatel. Od roku 2007 se jeho počet snížil přibližně o 1 milion na 19 904 360. V roce 2005 provedlo Rumunsko měnovou reformu a do oběhu se dostal rumunský nový leu (RON), který o dva roky později nahradil starou měnu „starý“ rumunský leu (ROL). Rumunská vlajka (viz. příloha 2) je tvořena třemi svislými pruhy, v trikolóře modré, žluté a červené. V Rumunsku GNI na obyvatele v paritě kupní síly činilo 19 950 \$, což je hned za Bulharskem

¹ THE WORLD BANK. *Population, total*.

² THE WORLD BANK. *GNI per capita, PPP (current international \$)*.

druhá nejmenší hodnota v EU. V roce 2006, jak Bulharsko, tak Rumunsko dosahovaly stejných výsledků, ale od té doby se začalo Rumunsko Bulharsku čím dál tím více vzdalovat a zvyšovat svoje GNI daleko rychleji.

2.2 Geografie Bulharska a Rumunska

Bulharsko a Rumunsko jsou státy Balkánského poloostrova, ležící u pobřeží Černého moře. Povrch Bulharska je velmi rozmanitý, od nížin až po vrcholky hor s nadmořskou výškou k 3 km. Nejvyšší hora se jmenuje Musala s výškou 2 925 metrů, ležící v pohoří Rila na západě země, nedaleko hlavního města. Od východu k západu se přes celý střed státu táhne Balkánské pohoří Stará planina. Rumunsko je se svým povrchem na tom velmi podobně. Můžeme zde najít nížiny i pohoří. Hlavní město Bukurešť leží v Rumunské nížině, která se rozprostírá na jihu území. Hora Moldoveanu se svou výškou 2 544 metrů nad mořem je nejvyšším bodem země, nacházející se v Jižních Karpatech. Jižní Karpaty můžeme najít na sever od Rumunské nížiny a na jih od Východních Karpat. Na severu tvoří Rumunsko hranici s Ukrajinou a Moldávií a na západě s Maďarskem a na jihu s Bulharskem. Oba státy mají na západě hranici se Srbskem. Bulharsko navíc sousedí na jihozápadě s Makedonií a na jihu s Řeckem a s částí Turecka. Většinu hranic mezi dvěma státy tvoří řeka Dunaj, která ústí v Rumunsku do Černého moře a která je jednou z největších řek v Evropě.

V Bulharsku jsou 3 národní parky o celkové rozloze téměř 1931 km². Největší z nich je Národní park Rila, který je jedním z největších chráněných území v Evropě. Nejstarším je potom Národní park Pirin. V Rumunsku existuje 13 národních parků, z nichž nejrozsáhlejší je Národní park delty Dunaje. Bulharsko i Rumunsko jsou státy hojně využívané v oblasti cestovního ruchu z důvodu přístupu k Černému moři. Města, která jsou svou populací největší, představují v Bulharsku Sofie, Plovdiv, Varna, Burgas, Ruse a Stara Zagora. V Rumunsku to jsou města Bukurešť, kde sídlí téměř 2 miliony obyvatel, Cluj-Napoca, Timișoara, Iași a Constanța. Tyto města mají velký význam na životní úroveň obyvatel, jelikož ve velkých městech jsou univerzity, vyšší platy, korporace zde investují finanční prostředky a staví nové průmyslové zóny, které následně snižují nezaměstnanost, a existuje zde větší turistický ruch. Tím se zvyšuje růst ekonomiky a zvyšuje se HDP. Na druhé straně čím jsou velká města na vyspělejší úrovni, tím menší města či vesnice více ztrácejí, což tvoří větší regionální disparity.

2.3 Veřejná správa v Bulharsku a Rumunsku

Rumunsko je unitární republika s poloprezidentským ústavním systémem, tzn., že v čele země stojí prezident s poměrně silnými pravomocemi (většími než má prezident České

republiky). Výkonnou moc sdílí spolu s premiérem vlády. Prezident je volen v přímých volbách na pětileté období, kdy může být zvolen pouze dvakrát za sebou. Nynějším prezident republiky je od roku 2014 Klaus Iohannis. Zákonodárným orgánem je dvoukomorový parlament, který se dělí na Poslaneckou sněmovnu a Senát. Zástupci obou komor jsou voleni na období čtyř let v přímých volbách.

Bulharsko je unitární demokratická republika v čele s prezidentem. Představiteli výkonné moci jsou vláda a prezident. Prezident je volen občany na dobu pěti let, maximálně však na dvě volební období. Prezident má obdobné pravomoci jako hlava státu České republiky. Od roku 2012 je prezidentem Bulharska Rosen Plevneliev. Rada ministrů, která je nejvyšším výkonným orgánem, je složena z předsedy, 4 místopředsedů a 14 ministrů.³ Představitelem zákonodárné moci je jednokomorový parlament-Národní shromáždění. Poslanci jsou voleni na období čtyř let.⁴

2.4 Regionální a územní uspořádání

Aby byla dosažena porovnatelnost územních celků jednotlivých států Evropské unie, byla zavedena Nomenklatura územních statistických jednotek neboli NUTS. NUTS je třístupňová hierarchická klasifikace, která rozděluje státy na jednotlivá území, podle počtu obyvatel. I když toto rozdělení není vždy dodržováno a slouží spíše jako návod. Pro názorný příklad nemusíme chodit daleko. V samotné České republice se počet obyvatel v NUTS regionech liší od těch dle pokynů. Nejdůležitější a nejčastěji používané je rozdělení podle NUTS 2. Využívá se nejen ke statistickým účelům, ale slouží také k alokaci finančních prostředků z fondů EU. V Bulharsku existuje 6 regionů na úrovni NUTS 2 a v Rumunsku 8. Kromě evropských územních jednotek, má každý stát navíc svoje územní uspořádání. Jak ukazuje tabulka 2.1 v Rumunsku je dvoustupňový systém místní samosprávy. Její struktura je rozdělena na 3181 obcí na lokální úrovni a na regionální úrovni je to 41 žup (krajů) včetně hlavního města Bukurešť. Jedna úroveň územní samosprávy existuje v Bulharsku, kde je hlavní jednotkou obec. Těch je 264.^{5,6,7}

Jak Bulharsko, tak Rumunsko jsou v současnosti nejméně vyspělými státy unie. Dle uspořádání NUTS 2 se bulharské regiony, mezi regiony členských států, řadí k těm s nejmenším HDP. V Rumunsku je situace lepší alespoň v regionu, kde sídlí hlavní město Bukurešť, který

³ GOVERNMENT. *Cabinet*.

⁴ HALÁSKOVÁ, Martina. *Veřejná správa a veřejné služby v zemích Evropské unie*.

⁵ HALÁSKOVÁ, pozn. 4.

⁶ CEMR. *Members map*.

⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Regional policy*.

se řadí mezi průměr EU. Pomocí NUTS 2 se sledují regiony, které mají právo na finanční zdroje od EU a které jsou natolik vyspělé, že pomoc nepotřebují.

Tab. 2.1 Přehled úrovní NUTS

stát	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	LAU 1	LAU 2
Bulharsko	2	6	28	-	264
Rumunsko	4	8	42	41	3181

Zdroj: European Commission; CEMR, 2016

2.5 Obyvatelstvo

V roce 2014 byla oficiální populace v Bulharsku 7 223 938 lidí. Z toho jsou z 80% Bulhaři a v menšině se zde vyskytují i Turci a Romové. Oficiálním jazykem v Bulharsku je bulharština, díky přistěhovalcům z Turecka či Rumunska zde lidé hovoří i turecky a rumunsky. Díky vlivu Sovětského svazu v minulém století se starší lidé domluví i rusky, jelikož ruština byl povinně vyučovaný jazyk na školách. Bulharština je jako čeština slovanským jazykem, ale je příbuzná spíše makedonštině než češtině. Píše se cyrilicí, která je podobná ruské azbuce. Podle sčítání lidu v roce 2011 je křesťanství nerozšířenějším náboženstvím, hlásí se k němu asi 60% obyvatel. 7% populace vyznává islám a u zbytku populace není náboženství známo nebo nevyznávají žádnou víru.⁸

V Rumunsku byl v roce 2014 počet obyvatel 19 904 360. Z většiny se zde vyskytují Rumuni v menším počtu Maďaři a Romové. Oficiálním jazykem je rumunština, která patří do skupiny románských jazyků podobně jako španělština nebo italština. Na západě země, kde sídlí největší počet Maďarů, lidé mluví i maďarsky. Stejně jako v Bulharsku je zde nejrozšířenějším náboženstvím křesťanství, které vyznává až 90% obyvatel.⁹

2.6 Politická situace v Bulharsku a Rumunsku

Po osamostatnění se od vlivu Sovětského svazu a tím pádem komunismu, se z Bulharska stala demokratická republika. Prezident Georgi Parvanov¹⁰, vládoucí od roku 2002 až 2012, dokázal za jeho funkční období, dostat Bulharsko z nestabilní situace v devadesátých letech, a připojit ho k významným organizacím a integračním uskupením. V roce 2004 se Bulharsko stalo členem Severoatlantické aliance a o tři roky později členem Evropské unie. Parvanov začal také obnovovat vzájemné vztahy s Ukrajinou a Ruskem. Současným prezidentem na pětileté období je Rosen Plevneliev, kterému končí funkce 22. ledna 2017, kdy bude jmenován do

⁸ THE WORLD FACTBOOK. *Bulgaria*. [cit. 27. 2. 2016]

⁹ THE WORLD FACTBOOK. *Romania*. [cit. 27. 2. 2016]

¹⁰ ENCYCLOPÆDIA BIRTANNICA. Georgi Parvanov.

funkce nový prezident. Mimo jiné se Rosen Plevneliev angažuje za bližší vztahy mezi Bulharskem a Čínou. Nejnovější prezidentské volby by se měly konat letos v říjnu. Dle nejnovějších zpráv, bulharský parlament odsouhlasil povinnou účast voličů, kvůli slabé volební účasti v posledních letech. Ovšem z důvodu ústavy, kde je psána jen dobrovolná účast při volbách, je zde možnost odmítnutí Ústavním soudem.¹¹ Současný post prezidenta Rumunské republiky zastává Klaus Iohannis od roku 2014, co by pátý prezident. Prosazuje pro-západání zahraniční politiku a dle své kampaně se chce zaměřit na boj proti korupci a zlepšení soudního systému.

Politika se na úrovni Evropské unie provádí prostřednictvím tří základních institucí. Jedním z nich je Evropské komise, která podává návrhy legislativy Evropskému parlamentu a řídí politiky EU. V době vstupu Bulharska a Rumunska do EU, předsedal komisi José Manuel Barroso, jehož mandát končil v roce 2008. Členstvím v EU dostaly východoevropské státy právo na jednoho zástupce v Evropské komisi. Na bulharský post tehdy zasedla Meglena Kuneva, již byla přidělena na starost oblast ochrany spotřebitelů. Za Rumunsko byl v roce 2007 zvolen Leonard Orban, kterému byla svěřena funkce komisaře pro mnohojazyčnost. Oba ale ve své funkci nezůstali nadlouho, jelikož vládní období komise pod vedením Barrosa skončilo v roce 2009. Avšak Evropský parlament zvolil do funkce předsedy komise znovu Barrosa, tentokrát na období 2010-2014. Komisařkou za Bulharsko se stala Kristalina Georgieva, mající na starost otázku mezinárodní spolupráce, humanitární pomoci a řešení krizí. Bulharská komisařka byla a do dnes je členkou evropské lidové strany, která je zároveň největší frakcí v evropském parlamentu. Svůj post eurokomisařky obhájila i pro následující období, 2014-2019, tentokrát ji však byla svěřena funkce místopředsedkyně. Má na starost oblast rozpočtu a lidských zdrojů. Rumunským komisařem se v předchozím období, 2010-2014, stal Dacian Cioloș, jemuž byl přidělen sektor zemědělství a rozvoj venkova. Stejně jako bulharská komisařka i on, vystupoval pod evropskou lidovou stranou. Pětiletý mandát na období 2014-2019 obhájila Corina Crețu, a stala se tak členkou komise pod vedením Jeana-Clauda Junckera. Rumunská komisařka řídí oblast regionální politiky, kde dohlíží na správné rozdělení finančních prostředků z fondů a sleduje efektivitu jednotlivých programů v regionech EU.¹²

¹¹ EURO ZPRÁVY.CZ. *Bulharsko zavádí volební povinnost, kritici zákona se obrátí na ústavní soud ze dne 21. dubna 2016.*

¹² EVROPSKÁ KOMISE. *Komisaři.*

2.7 Stručné dějiny Bulharska a Rumunska do 2. světové války

Na konci sedmého století se Bulhaři, asijský turecký kmen, spojili s místním Slovanským obyvatelstvem. Vytvořili tak první Bulharský stát. V následujících stoletích se Bulharsko potýkalo s Byzantskou říší, ale na konci 14. století začala být země okupována Osmanskými Turky. Severní Bulharsko dosáhlo autonomie v roce 1878 a v roce 1908 se celé Bulharsko osamostatnilo od Osmanské říše. V obou světových válkách bojovalo na straně poražených. Z toho důvodu se po 2. světové válce, roku 1946, stalo Bulharsko lidovou republikou.¹³

Knížectví Valašska a Moldavska, které bylo po staletí pod vládou Osmanské říše, získalo svou autonomii v roce 1856. Pár let poté byla de facto spojena a formálně sjednocena v novou jednotku – Rumunsko. Země získala svou nezávislost roku 1878. Rumunsko se v první světové válce připojilo na stranu Dohody (Francie, Rusko, Británie), tím po konfliktu získalo nová teritoria, zvláště Transylvánii. Roku 1940 bojovalo po boku Třetí říše (na straně osy) a podílelo se na německé invazi SSSR. O tři roky později okupované Sověty, podepsalo Rumunsko příměří. V roce 1947 poválečná okupace vedla k vytvoření komunistické „lidové republiky“ a k abdikaci krále.¹⁴

2.8 Bulharsko a Rumunsko po roce 1945

Po druhé světové válce se Evropa rozdělila na dvě rozdílné části, komunistickou a liberálně demokratickou. Východní blok pod vlivem Sovětského svazu, kam politicky zapadaly státy střední a východní Evropy, existoval až do roku 1991. Důležitou roli zde hrála Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), která zastupovala hospodářskou politiku těchto zemí. Naopak západní státy vytvořily Evropská společenství (ES), dnešní podobu Evropské unie.

Je obtížné hodnotit vztahy mezi ES a RVHP, protože i když, všechny země RVHP byly v rámci politických vazeb velmi těsné, zároveň v nich panovala národní autonomie. Vztahy mezi Evropskými společenstvími a RVHP se postupně měnily. Zatímco v padesátých a šedesátých letech se oba bloky ignorovaly, v 70. letech začaly jednotlivé státy vyjednávat obchodní smlouvy a pozvolna odstraňovat obchodní bariéry.

V Rumunsku se od roku 1965 k moci dostává Nicolae Ceaușescu, který na místo podpory liberalizace jako u ostatních středních a východních států Evropy, se více přikláněl ke Stalinovu socialistickému režimu, a proto změnil název země na Rumunskou Socialistickou republiku. Pod jeho vedením se z Rumunska stal nejvíce centralizovaný stát ve východní

¹³ THE WORLD FACTBOOK, pozn. 8. [cit. 21. 2. 2016]

¹⁴ THE WORLD FACTBOOK, pozn. 9. [cit. 21. 2. 2016]

Evropě. K podpoře své moci využíval tajné policie, která měla představovat zvýšení vlivu jeho autority na obyvatele. Ceaușescovo hospodářství bylo založeno na rozvoji těžkého průmyslu, převodu venkovské pracovní síly na manufakturní výrobu do měst a využívání rumunských rozsáhlých přírodních zdrojů. Do těžkého průmyslu byly vkládány velké investice, na rozdíl od zemědělství, které zůstávalo zanedbalé. Během prvních 12 let jeho vlády se socialistické Rumunsko vyvíjelo jako jedno z nejdynamičtější rostoucích hospodářství na světě, zvláště v sektorech strojírenství, metalurgie a petrochemie. Z důvodu nedostatečné diverzifikace začala ekonomika Rumunska po roce 1976 upadat. Během 80. let se pracující lidé začali bouřit z důvodu nespokojenosti mzdových podmínek, výkon zemědělství patřil mezi nejslabší v Evropě a stát se potýkal s dluhy, které vznikaly už v 70. letech. Z důvodu státního dluhu začal Ceaușescu s omezováním importu a naopak podporoval nejvýnosnější export. Dluhy se mu podařilo odstranit až v roce 1989, z kterých obviňoval západní finanční instituce. Jedním z příčin napjatých vztahů na konci 80. let mezi Rumunskem a východním blokem, bylo zacházení socialistického státu s etnickými menšinami a odmítnutí moderních změn Gorbačova plánu na obnovu Sovětského svazu. Podobně jako po vzoru jiných zemí východního bloku, i v Rumunsku začaly demonstrace proti vládě Ceaușesceva a postupně se stupňovaly. Po nařízených útocích proti jeho odpůrcům, byl na Ceaușesca vydán trest smrti. Na místo hlavy státu usedl Ion Iliescu a v květnu o rok později byl řádně zvolen do funkce prezidenta.¹⁵

Poválečné škody nebyly na Bulharsku tak znatelné jako v jiných zemích Evropy. Od roku 1944 bylo Bulharsko pod kontrolou Sovětského svazu. Zahraniční obchod Bulharska byl z 90% závislý na svazu, i přes nižší ceny za zboží než jaké byly na světových trzích. Od roku 1954 do konce osmdesátých let vládl v zemi Todor Zhivkov. V důsledku okupace Československa sovětskou armádou v roce 1968, Zhivkov usiloval o posílení své moci v zemi. V 60. letech kdy Sovětský svaz věnoval malou pozornost balkánským zemím, se Bulharsku podařilo vyjednat dohodu o partnerství s Řeckem. V 70. letech se prosazoval za lepší vztahy se západními zeměmi, se kterými uzavřel dohody o hospodářské spolupráci. Bulharsko v roce 1981 oslavilo 1 300 výročí od vzniku státu. Díky rychlé industrializaci a poválečným programům do sektoru zemědělství zažilo Bulharsko, po světové válce velkou vlnu migrace z vesnic do větších měst, která způsobila, že v roce 1990 dvě třetiny obyvatel bydlely ve městech. Po rozpadu Sovětského svazu, přestalo Rusko s dodávkami uhlí a elektrické energie do Bulharska, což znamenal problém, jelikož domácí zásoba energie nebyla dostatečná pro

¹⁵ BACHMAN, Ronald D. *Romania: a country study*.

průmyslový systém, muselo se Bulharsko spokojit s jedinou jadernou elektrárnou. V červnu 1990 se konaly první volby od konce druhé světové války.¹⁶

Jedním z důvodů proč na přelomu tisíciletí nadále panovala nízká intenzita vztahů mezi ES a zeměmi střední a východní Evropy byla neochota západních zemí v minulosti rozvíjet vztahy s komunistickými zeměmi a uplatňovat na ně restriktivní obchodní opatření. Jednalo se o omezení vývozu z RVHP, o zákaz dovozu špičkové techniky do RVHP, uplatnění antidumpingových řízení apod. Vina byla ale i na straně východu, který nepovažoval ES za adekvátního partnera, pro uzavření efektivních oboustranných smluv, výhodných pro oba celky.¹⁷

V oblasti zahraničního obchodu byly rumunská a bulharská ekonomika spolu s ostatními zeměmi pod vlivem Sovětského svazu, který zastával systém centrálně plánovaného hospodářství. Od konce 40. let 20. století „Teritoriální i komoditní strukturu dovozu i vývozu určovaly centrální orgány, podniky nemohly obchodovat se zahraničím samy, navíc neměly volný přístup k zahraniční měně. Zahraniční obchodní politika Rumunska a Bulharska byla podřízena členství v Radě vzájemné hospodářské pomoci, která koordinovala vzájemný obchod socialistických zemí. Otevřená nezaměstnanost prakticky neexistovala, plná zaměstnanost však byla uměle udržována i za cenu velké neefektivity.“¹⁸ Na trzích panovala jen velmi omezená konkurence, stát zasahoval do tvorby cen a více či méně reguloval mzdy. Prostor pro uplatnění komparativních výhod v zahraničním obchodě tak byl výrazně limitován a podřízen politickým a ideologickým záměrům ekonomické integrace RVHP.

V roce 1972 začala RVHP vůči západním zemím vyvíjet první kroky, týkající se normalizace vztahů, zejména obchodních, mezi členskými státy obou bloků. Z důvodu několika neúspěšných pokusů trvalo dva roky, než se obě seskupení dohodly na první iniciativě. V listopadu 1974 padl návrh ze strany Komise ES, týkající se uzavření všeobecných obchodních dohod mezi EHS a každým evropským členem RVHP zvlášť. RVHP prosazovala názor, že by jednání o dohodách mělo být vedené spíše na úrovni obou organizací, a že by členské státy o takových domluvách neměli jednat sami. „Jedinou výjimkou byl obchod s „citlivými“ výrobky – hutnické produkty, textil, zemědělství. Výsledkem těchto jednání byly dohody o dobrovolném omezení vývozu příslušné komodity. Z členských zemí RVHP byla specifická situace například v případě Rumunska, které vztahy s EHS opíralo až do dubna 1989 o obchodní dohodu. Vypovězena byla z politických důvodů kvůli porušování lidských práv

¹⁶ CURTIS, Glenn E. *Bulgaria: a country study*.

¹⁷ ZAHRADNÍK Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*.

¹⁸ TICHÁ, Michaela. *Česká ekonomika na prahu 21. století v kontextu společenského vývoje*. 2 s.

v zemi.¹⁹ V roce 1987 byl zahraniční obchod ES vůči černošským státům velmi rozdílný. Zatím co podíl bulharského vývozu do západních států se pohyboval okolo 4,9%, jeho dovoz byl skoro dvakrát větší. Rumunsko na druhé straně mělo se zeměmi ES přebytek obchodní bilance, kdy dovoz tvořil 10,2% a export až 24,1%, což bylo nejvíce z evropských států RVHP. Za dob vládnutí komunismu si Rumunsko a Bulharsko vedlo v sektoru služeb, zvláště v oblasti cestovního ruchu. Země byly hojně využívány skrze ostatní členské státy RVHP, jako místo ke strávení dovolené. Jelikož občané států RVHP měli zakázáno jezdit do západních států, a do Jugoslávie potřebovali zvláštní povolení k výjezdu ze své země, lidé cestovali v letní sezóně hlavně do zemí Bulharska a Rumunska. Černošské státy byly nejvíce využívány ze strany ČSSR nebo Maďarska, které preferovaly Černé moře nad Severním. Cestovní ruch se ale po rozpadu Sovětského svazu propadl, kvůli měnící se struktuře hospodářství a ztráty zájmu ze strany turistů.

Zlepšení situace bylo na sklonku komunistické éry dáno zejména po nástupu M. S. Gorbačova v SSSR a uzavřením Společenské deklarace o navázání oficiálních vztahů mezi ES a RVHP 25. června 1988. Součástí dohody byl závazek o rozvoji spolupráce v oblastech, které byli v jejich společném zájmu, ale konkrétní obsah zůstal neupraven, protože úprava těchto vztahů (především obchodních) zůstala v kompetenci jednotlivých zemí RVHP. A tak došlo k úsilí těchto zemí o uspořádání nových bilaterálních ujednání s ES. V případě Rumunska a Bulharska byly dohody o spolupráci sjednány do března 1991. Jednalo se o poskytnutí výhod pro dovozy do ES a odstranění kvantitativního omezení, které existovalo od 70. let. Obchodní bilance Bulharska vůči ES byla v r. 1990 pasivní, ostatní země střední a východní Evropy měly kladnou bilanci včetně Rumunska, které mělo jeden z nejvyšších přebytků.²⁰

2.9 Shrnutí

Bulharsko a Rumunsko státy východní Evropy, státním zřízením republiky v čele s prezidentem. Hlavou státu v Bulharsku je Klaus Iohannis a v Rumunsku Rosen Plevneliev. Oba státy byly po staletí okupovány Osmanskou říší, od které získaly nezávislost v roce 1878 v případě Rumunska, a v roce 1908 v Bulharsku. V první světové válce stálo Bulharsko na straně ústředních mocností a Rumunsko na straně států dohody, která válku vyhrála. Roku 1949 Bulharsko a Rumunsko patřily k zakládajícím zemím RVHP, které měly za úkol spolupracovat na ekonomické úrovni. Rumunsko dokonce bylo horlivým zastáncem vytvoření tohoto

¹⁹ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 559 s.

²⁰ CIHELKOVÁ, pozn. 19.

uskupení, zvláště z důvodu případného zlepšení vztahů mezi těmi zeměmi, které by exportovaly své zboží do Rumunska.

3. Vývoj integrační spolupráce Bulharska a Rumunska

Začátek kapitoly je věnován obtížné době východoevropských států po rozpadu RVHP, tj. procesu transformace ekonomiky. Je zde rozebráno postupné připojování Bulharska a Rumunska k Evropské unii, která zemím pomohla s jejich transformací. Následky po komunismu a plánovaném hospodářství byly jedním z faktorů o rozhodování budoucího přistoupení k mezinárodním organizacím, které jsou v kapitole uvedeny. Jsou zde vysvětleny důvody vzájemné spolupráce mezi Bulharskem a Rumunskem a prezentován vývoj mezinárodního obchodu mezi zeměmi.

3.1 Bulharsko a Rumunsko po rozpadu RVHP

Země střední a východní Evropy prošly počátkem 90. let výrazným transformačním procesem, kdy po rozpadu RVHP, přešly z direktivně plánovaných ekonomik k tržnímu systému hospodářství. Změny zaznamenaly všechny sektory, přes politický (privatizace, vznik nových institucí, zákonů, ústav), ekonomický (liberalizace zboží a cen, možnost zahraničního obchodu) až ke změně sociálního a kulturního prostředí. Díky centralizaci hospodářského plánování se bývalé socialistické země čím dál více oddalovaly od vyspělosti úrovně zemí ze západu Evropy. Výsledkem těchto ekonomik je neefektivní alokace zdrojů, protože cílem firem není zisk, jako v tržním prostředí, ale maximální vstupy při minimalizaci výstupu. Plány, kolik musí firmy vyrobit, jsou dány vždy dopředu, takže firmy bývají automaticky financované, bez ohledu na skutečný odbyt.

Rada vzájemné hospodářské pomoci vznikla účelem koordinace zahraničního obchodu v centrálně plánovaných ekonomikách a ke zvýšení ekonomické výkonosti. Přispělo to ale jenom k dalšímu zaostávání vůči západu. „Mezinárodní směna v rámci RVHP neprobíhala na základě obchodování za světové ceny prostřednictvím konvertibilní měny, ale uskutečňovala se přes umělou finanční jednotku (tzv. převoditelný rubl).“²¹ Socialistické ekonomiky tak dostávaly za neefektivní produkci uměle nastavenou výši měny, která neodpovídala tržním cenám.

Podle statistik, země střední a východní Evropy prošly v letech 1990-1992 výrazným poklesem HDP, růstem nezaměstnanosti a inflace, což se pochopitelně odrazilo na poklesu životní úrovně. V Bulharsku a Rumunsku se jednalo o inflaci v řádu několika stovek procent.

²¹ KUNEŠOVÁ, Hana a kolektiv. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. 3. přepracované a doplněné vydání.* 229 s.

Transformujícím se zemím byla za účelem podpory transformace nabídnuta finanční pomoc z programu PHARE. Finanční prostředky měli sloužit na podporu makroekonomické situace, k vybudování infrastruktury, reformě státní správy a sociálních služeb a rozvoji soukromého sektoru, aby se přiblížili úrovni západních zemí. Do programu se, kromě jiných států, od roku 1990 zapojilo Bulharsko a o rok později také Rumunsko. Kromě podpůrného programu mohly vybrané země (včetně Bulharska a Rumunska) využívat omezené množství půjček od Evropské investiční banky.

Významným mezníkem, zvláště pro státy plánující se připojit k unii, bylo zasedání Evropské rady v Kodani konané ve dnech 21. a 22. června roku 1993. Jelikož státy střední a východní Evropy byly ekonomicky slabé a díky jejich historii ne vždy demokraticky zaměřené, Evropská rada zavedla Kodaňská kritéria. Státy, které se chtějí stát členem Evropské unie, musí tato kritéria splňovat. Dle ustanovení, jsou Kodaňská kritéria následující²²:

- stabilní politická situace, která podporuje demokracii a respektuje lidská práva;
- fungující tržní ekonomika;
- *acquis communautaire*, tzn. harmonizace politických a právních aktů kandidátské země a unie;
- schopnost unie pojmout nové členy.

Tyto podmínky byly vyvolané několika důležitými podněty. Za prvé šlo o zkušenost z předešlého rozšíření o jižní státy, které nebyly demokraticky a hospodářsky vyzrálé. Společenství tak chtělo předejít eventuálním budoucím politickým sporům a zajistit, aby státy vstupující do unie, fungovaly na tržním principu, založeném na liberalizaci zboží. Dále díky tomu, že státy střední a východní Evropy byly napojeny na Sovětský svaz, byla zde zmínka o lidských právech a národnostních menšin. Důležitým kritériem, jak je známo z předešlých etap rozšíření, byla harmonizace práva unijního s právem kandidátské země.

Bulharsko a Rumunsko podepsaly se Společenstvím asociační dohody společně s dalšími zeměmi střední Evropy. Společenství se rozhodovalo, zdali se má dále rozšiřovat či ponechat spolupráci na bázi mezinárodních dohod. Zásadními faktory byly mimo jiné východní trhy, které umožňovaly ekonomický růst a také možnost vytvoření evropské stability.

První země, které prošly transformací, a uzavřely s Evropským společenstvím asociační dohody, byly ČSFR, Maďarsko a Polsko roku 1991. Bulharsko a Rumunsko zahájili jednání roku 1991, respektive 1992, ale k podpisům došlo až o rok později. V platnost vstoupily v roce 1995. Záměry asociace byly postupné vytvoření zóny volného obchodu, tvorba podmínek pro

²² BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *The Economics of European Integration*. 5. vyd.

volný pohyb kapitálu a pracovní síly, harmonizace právních norem a technických standardů, rozvoj spolupráce v oblasti ekonomiky. Se vstupem asociačních dohod v platnost začal proces *aquis communautaire* neboli postupný proces sladování právních, ekonomických a politických oblastí s unijními podmínkami.²³

V roce 2002 doporučila Komise schválení zemí, jež plnily politická kritéria k ukončení předvstupních jednání, a zahájila s nimi jednání o Smlouvě o přistoupení. Bohužel bez Rumunska a Bulharska, jež neměly splněna všechny předvstupní jednání. Oba státy si ještě musely na přistoupení pár let počkat.

3.2 Vzájemné vztahy mezi Bulharskem a Rumunskem

Zahraniční vztahy mezi Bulharskem a Rumunskem jsou na dobré úrovni, nejsou zde nepřátelské vztahy jako například mezi Rumunskem a Maďarskem. Jelikož oba státy přistoupily do EU ve stejném roce a jsou součástí NATO, naučily se spolu řešit problémy mnohem častěji než s jinými sousedskými zeměmi. Může za to i fakt, že z bulharských sousedních států je v EU jenom Řecko a to se momentálně potýká s vlastními problémy a navíc Řecko se nepatrně liší svou kulturou a historií od Bulharska. Na straně Rumunska je jediným sousedním státem v EU Maďarsko, a jak už bylo zmíněno, sousedské vztahy mezi Maďarskem a Rumunskem nejsou na nejlepší úrovni. Takže vzájemná spolupráce mezi Bulharskem a Rumunskem je důležitá.

Kolem 8 000 Bulharů žije v Rumunsku a necelý tisíc Rumunů v Bulharsku. Společná hranice mezi oběma státy je dlouhá 609 km, většinu tvoří řeka Dunaj. V červnu 2013 byl otevřen nově postavený most na řece Dunaj, který měří téměř 1 800 metrů.²⁴ Nový evropský most, jak se mu přezdívá, má za cíl zmenšit přepravní vzdálenosti mezi oběma státy, zlepšit životní situaci v dané obci či regionu a samozřejmě usnadnit každodenní život lidí. Jedná se teprve o druhý most postavený mezi dvěma východoevropskými státy, a byl spolufinancován z evropských fondů v částce 106 milionů eur.²⁵ Pokud se podíváme na vzájemnou kooperaci států z hlubšího pohledu, hlavně v oblasti přeshraniční spolupráce, efekty z ní nebyly v minulosti příliš viditelné. Důvodů je hned několik. Za prvé kvůli ekonomické krizi rumunská měna oslabila a tak pro bulharské firmy nebylo dále výhodné pokračovat podnikat za hranicemi. I když následky krize odezněly, firmy z Bulharska už nemají takovou chuť podnikat v sousedním státě jako při vstupu do EU v roce 2007. Dalším důvodem je podezření z korupce.

²³ CIHELKOVÁ, pozn. 19.

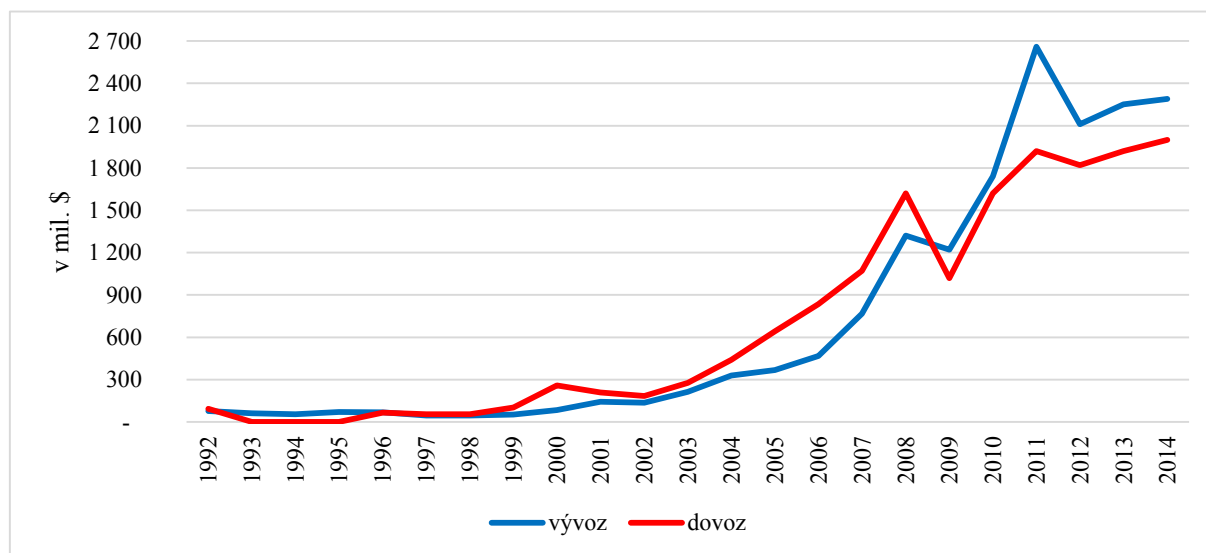
²⁴ BBC NEWS. *New bridge opening on River Danube ze dne 14. června 2013.*

²⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Commissioner Hahn hails opening of 'New Europe Bridge' as a potent symbol of European Cooperation zde dne 14. 6. 2013.*

I přes velké objemy finančních prostředků, které plynou na mezi hraniční spolupráci, není zcela transparentní, kam prostředky putují a jejich efektivita, zvláště v minulosti nebyla vidět. Dalším z problémů je nedostatečná infrastruktura. Přes řeku, která podél hranic měří asi 400 km, vedou pouze dva mosty, z nichž jeden byl postaven před pár lety. Navíc pokud automobily či nákladní dopravní prostředky chtějí přes mosty přejet, musí zaplatit daň, jejíž výše se může pohybovat od desítek ke stovkám eur. Jediným dalším způsobem jak se dostat přes řeku je lodní doprava. Poslední faktor, který brání ke zlepšení vzájemné spolupráce je chybějící členství v schengenském prostoru.

Bulharsko začalo exportovat do Rumunska až v roce 1992, kde tehdy putovalo jen 3,7% zboží. Bulharsko do Rumunska exportovalo v devadesátých letech jen okolo procenta či dvou procent svého zboží, až na začátku tohoto tisíciletí, začal vývoz postupně stoupat. Dle grafu 3.1 v roce 2011, do sousední země exportovalo zatím největší částku za zboží a to 2 miliardy 660 milionů dolarů. Což Rumunsko řadilo jako druhou exportní zemi s podílem 9,4% za prvním Německem. V první dekádě 21. století vyváželo Bulharsko do Rumunska nejvíce elektřinu a měď, později stroje, převážně auta. Dnes jsou to železné tyče, pšenice, a z produkce strojů zastávají pozici traktory.

Graf 3.1 Vzájemný obchod Bulharska vůči Rumunsku, 1992-2014

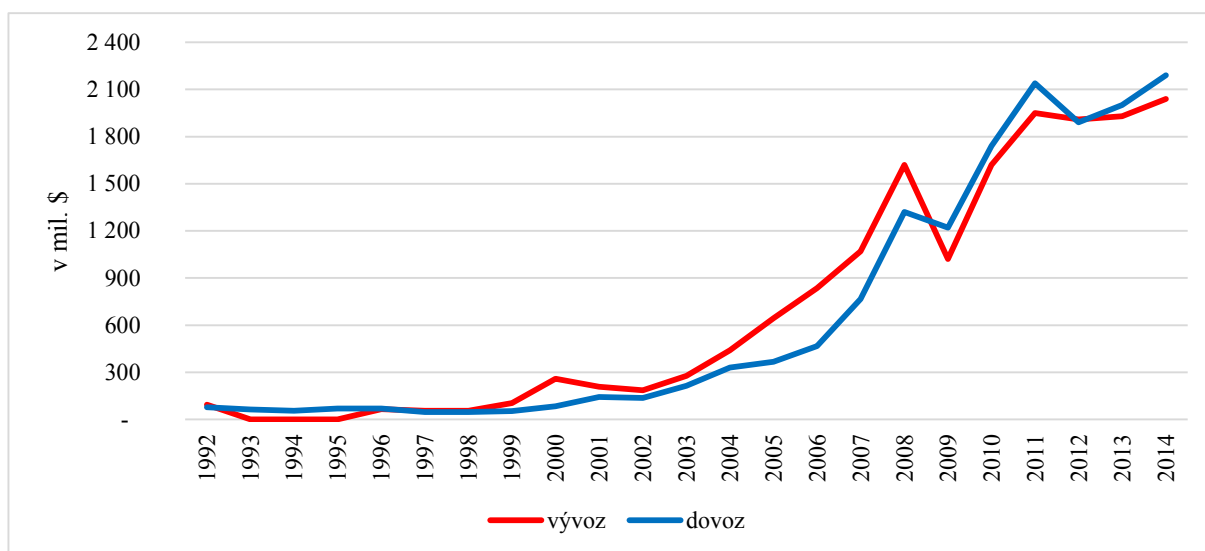

Zdroj: The Observatory of Economic Complexity, 2016

Rumunsko považovalo Bulharsko v minulosti pouze jako minoritního partnera. V devadesátých letech se do Bulharska exportovalo jen necelé jedno procento zboží. Podíl vývozu ale i jeho hodnota postupně vzrůstala. Z grafu 3.2 lze vidět, že v roce 2008 se vyvezlo do sousední země zboží za 1 620 milionů dolarů, což Bulharsko řadilo na pátou pozici, kam Rumunsko exportovalo své zboží s podílem 3,8%. Nebyla to však největší částka za zboží, která

se do Bulharska vyvezla. O rok později kvůli krizi se vývoz snížil až o třetinu, ale hned následující rok se dostal zpět k hodnotám před krizí. V roce 2014 se poprvé podařilo do Bulharska exportovat zboží nad 2 miliardy \$. V první dekádě se vyvážely z větší části mazací a ropné oleje, které v roce 2008 tvořili až 31% z celkového vývozu. V dnešní době se jejich vývoz značně snížil a hlavními exportními artikly do Bulharska jsou stroje, zkapalněné ropné

Graf 3.2 Vzájemný obchod Rumunska vůči Bulharsku, 1992-2014

Zdroj: *The Observatory of Economic Complexity*, 2016

plyny, a stavební materiály a nástroje.

Pokud se podíváme na vzájemný obchod dvou východních států, dá se říci, že Bulharsko je více závislé na společném obchodě s Rumunskem, než je tomu naopak. Podíl Bulharska na rumunském zahraničním obchodu není tak velký jako je pro Bulharsko. Bulharsko zastává na sousedním zahraničním obchodu 7. a 9. pozici, kdež to Rumunsko na bulharském, 3. a 4. pozici.^{26,27}

3.3 Vztah Rumunska s Českou republikou

Rumunsko představuje pro Českou republiku významného partnera jihovýchodní Evropy a jako jednu z pomyslných bran do Asie. Bilaterální vztahy mezi oběma státy byly vždy na vysoké úrovni. Podporuje to i fakt, že nejvyšší vládní představitelé obou zemí, ať už v zastoupení prezidenta či předsedy vlády, podstoupili návštěvy do partnerské země, za účelem zachování dobrých vztahů nebo podpisu nových dohod. Za poslední dobu lze zmínit například návštěvu pana prezidenta Miloše Zemana v roce 2014, stejně jako návštěvu pana premiéra

²⁶ THE OBSERVATORY OF ECONOMIC COMPLEXITY. *Bulgaria*. [cit. 12. 4. 2016]

²⁷ THE OBSERVATORY OF ECONOMIC COMPLEXITY. *Romania*. [cit. 12. 4. 2016]

Bohuslava Sobotky. Mezi Rumunskem a ČR existují ujednání v různých oborech. Už v roce 1972 státy podepsaly dohodu o spolupráci v oblasti cestovního ruchu. Bezprostředně ihned po rozpadu RVHP se v srpnu roku 1991 podepsala dohoda o bezvízovém styku, která vstoupila v platnost o měsíc později. Dále v oblasti školství z roku 2008 úmluva o výměně vysokoškolských studentů a akademických pracovníků, podpora spolupráce škol a možnost výměny informací o vzdělávacích systémech. Dohoda o podpoře a vzájemné ochraně investic a další smluvní úmluvy v oblasti financí, bezpečnosti, vědy či kultury.²⁸

Z pozice České republiky, nejsme na obchodu s Rumunskem tak závislí, jako je Rumunsko závislé na České republice. Rumunsko tvoří s ČR dlouhodobě zápornou obchodní bilanci a množství celkově vyměněného zboží rok od roku stoupá. Jediným rokem, kdy obě země omezily svůj obchod, byl rok 2009, kdy v Evropě vypukla krize. Největší rozdíl mezi vývozem a dovozem byl mezi zeměmi v roce 2008, tedy těsně před krizí, kdy státy hospodářsky rostly. Rozdíl tehdy dosáhl 1,2 miliard dolarů. Za rok 2013 bylo Rumunsko ve schodku 660 milionů dolarů.

2,1% všeho exportního zboží se vyvezlo do ČR, což z ní tvořilo až 14. zemi v pořadí, i za takovými zeměmi jako je Španělsko, Nizozemsko nebo Ukrajina. V roce 2013 to bylo zboží v hodnotě 1,43 miliard \$. Skoro polovinu zaujímalý stroje, například letadla, lodě a elektroinstalace pro dopravní prostředky. Patnáct procent tvořil vývoz aut a jejich součástí a z jedné desetiny kovy. Naopak z České republiky se dováželo zboží v částce téměř dvou miliard dolarů. 12. příčku zaujímal ČR v pozici dodavatele se zbožím okolo 2,8% kompletního dovozu. 38% byly zastoupeny stroje, jako ventilátory, kompresory nebo vysílací zařízení, z 15% se dovážely auta a příslušenství do nich, z části také kovy nebo plasty.²⁹

Mezi nejznámější české firmy v Rumunsku patří ČEZ, a.s. a Škoda auto, která patří mezi nejprodávanější zahraniční automobily v Rumunsku.

3.4 Vztah Bulharska s Českou republikou

Stejně jako u Rumunska, je podobná situace v oblasti obchodu i u Bulharska.

ČR není hlavním obchodním partnerem Bulharska, nicméně zastává značnou roli v oblasti dovozu. Už od počátku devadesátých let má Bulharsko schodek vůči České republice. V roce 2006, kdy ČR byla dva roky v unii a Bulharsko se do ní teprve chystalo vstoupit, byl mezi státy vyměněn obchod o hodnotě 465 milionů \$, se zápornou bilancí pro Bulharsko. Vývoz

²⁸ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou.*

²⁹ THE OBSERVATORY OF ECONOMIC COMPLEXITY, pozn. 27. [cit. 26. 3. 2016].

v částce 117 mil. \$ znamenal až 23. příčku pro ČR s necelým jedním procentem vývozu. Vývozními artikly byly převážně kovy, stroje, textil, potraviny, chemické produkty a kachličky do koupelen. Dovoz do Bulharska z Česka měl hodnotu 348 mil. \$. Jednalo se o 1,6% - 17. pozice. Zboží, které bylo přivezeno z ČR, mělo strukturu v oblasti strojů, jako byli počítače, poté to byli auta a jiné dopravní prostředky, plasty, textil a čisticí produkty. Záporný rozdíl až 487 milionů dolarů byl utvořen i v roce 2008, jednalo se prozatím o největší diferenci v rámci vzájemného obchodu se zbožím. Od roku 2011 se rozdíl mezi exportem a importem stále zvyšuje. Česká republika se řadila až na 23. příčku mezi státy, kam Bulharsko vyváželo své zboží v roce 2013, tedy na stejné pozici jako před dvěma lety. Celkově to dělalo 330 milionů \$, 1,1% svého celkového exportu. Největší položku zaujímaly stroje, kovy, potravinářské výrobky, zvláště pak víno, textil a léky. Do Bulharska se importovalo zboží v celkové hodnotě 714 milionů \$, což tvoří 2,1% všeho zboží přivezeného do Bulharska v roce 2013. ČR tím zastávala 14. pozici bulharského importéra. Nejvíce se z ČR dovážely stroje, které se podílely na struktuře dovozu 29%, hlavně počítače, vysílací zařízení nebo displeje, dále to byly auta, kovy a vlněné výrobky.³⁰

3.5 Bulharsko a Rumunsko jako člen mezinárodních organizací

Bulharsko a Rumunsko jsou členy několika mezinárodních organizací po celém světě, v oblastech jak ekonomické tak vojenské, světové i regionální. Zde je popsáno pár nejvýznamnějších. Souhrn všech organizací již jsou východoevropské státy součástí, jsou vypsány v tabulce 3.1.

Od prosince 1996 je Bulharsko členem Světové obchodní organizace (WTO), která má za úkol sledovat plynulost obchodu, vyjednávat obchodní dohody mezi státy nebo monitorovat národní obchodní politiky jednotlivých států. Stejně jako Bulharsko i Rumunsko je členem Světové obchodní organizace a to od 1. ledna 1995 a člen Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) od 14. listopadu 1971. GATT byla dohoda, která vznikla roku 1947 a měla za úkol dohlížet na mnohostranný obchodní systém ve světě. V roce 1994 GATT mimo jiné zřídil Světovou obchodní organizaci, jejíž členy se další rok staly všechny země GATT, které podepsali dohodu o WTO. Se vznikem této organizace GATT zanikl.

Organizace spojených národů, která vznikla 24. října 1945, přijala Rumunsko i Bulharsko za své členy 14. prosince 1955. Ani jeden ze států není stálým členem Rady bezpečnosti, ale už dříve byli zvoleni, na určité období, mezi tzv. nestálé členy. Rumunsko

³⁰ THE OBSERVATORY OF ECONOMIC COMPLEXITY, pozn. 26. [cit. 26. 3. 2016].

zastávalo tento post čtyřikrát a to v roce 1962, a v obdobích 1976-1977, 1990-1991 a 2004-2005. Bulharsko bylo členem Rady bezpečnosti v letech 1966-1967, 1986-1987 a 2002-2003.³¹

Oba státy jsou zároveň členy Severoatlantické aliance (NATO). Bulharsko a Rumunsko se staly členy v roce 2004 spolu s dalšími pěti evropskými státy.

Další důležitou organizací, jejíž východoevropské státy jsou členy, je Rada Evropy. Jak už název napovídá, Rada Evropy se skládá ze 47 evropských států včetně Bulharska a Rumunska, kteří přistoupili k této organizaci 7. května 1992 (Bulharsko) a 7. října 1993 (Rumunsko). Rozpočet Rady Evropy se skládá z příspěvků jednotlivých členů a používá se na splnění programů, které jsou koncipovány ve třech hlavních oblastech, a to lidská práva, demokracie a právní stát. Bulharsko v roce 2016 přispívá do rozpočtu částkou přes 1 milion eur a Rumunsko okolo 3,5 milionů eur.³²

Mezinárodní měnový fond je organizací zahrnující 188 zemí z celého světa, na podporu mezinárodní měnové spolupráce, kurzové stability a rozvoje národních ekonomik. Bulharsko a Rumunsko jsou její součástí od roku 1990 respektive 1972. K přijetí rozhodnutí o důležitých otázkách je zapotřebí určitého počtu hlasů, a hlasovací podíl Bulharska i Rumunska je méně než 0,4%.³³

Bulharsko a Rumunsko jsou také součástí skupiny Světové banky. Ta je tvořena pěti institucemi, kterých je Rumunsko členem. Bulharsko je zatím členem pouze čtyř. Ústřední institucí je Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, již jsou obě země součástí. Bulharsko zde vstoupilo 25. září 1990, a od té doby získalo úvěry v částce přes 3 miliard dolarů na 46 projektů, převážně v oblastech jako je bankovníctví, zdravotnictví, infrastruktura nebo na reformu státní správy. Rumunsko je členem Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj od 15. prosince 1972. Od Světové banky si vypůjčilo skoro 13 miliard na 105 projektů v různých oblastech, převážně v zemědělství, ve veřejné správě a zdravotnictví.^{34,35}

Evropská banka pro obnovu a rozvoj (OBSE) byla založena v roce 1991 na podporu zemí střední a východní Evropy, k urychlení transformace na tržní hospodářství. Banka do Bulharska za celou dobu svého působení investovala okolo 3,3 miliard eur. Na podporu Rumunska to byla částka přes 7 miliard €. ³⁶

³¹ UNITED NATIONS. *Countries Elected Members*.

³² COUNCIL OF EUROPE. 47 Member states.

³³ INTERNATIONAL MONETARY FUND. *List of Members*.

³⁴ THE WORLD BANK. *Member Countries*.

³⁵ THE WORLD BANK. *Projects and Operations*.

³⁶ EBRD. *Regions*.

Schengenský prostor sice není organizace, je to však důležité uskupení, které je tvořeno evropskými státy. Celkem 26 evropských států z toho 22 z EU podepsaly smlouvu o Schengenu o zrušení vnitřních hranic a kontrol mezi dvěma státy Schengenského prostoru. Zrušení kontrol na hranicích usnadňuje život hlavně dopravcům, cestovatelům nebo lidem, kteří musejí dojíždět za prací do sousedního státu. Bulharsko a Rumunsko se členy Schengenu dosud nestaly, protože zatím nejsou na vstup připraveni. Aby země mohla být členem, musí prokázat kompatibilitu v oblasti zabezpečení letecké dopravy, pozemních a námořních hranic a spolupráci policie při sdílení informací a potřebných dat. Až oba východoevropské státy vstoupí do Schengenského prostoru, bude to přínosem hlavně pro oblast dopravy, z důvodu propojení pozemní cesty od Řecka přes Bulharsko a Rumunsko do Maďarska a dále na sever. Dopravci tak nebudou muset zastavovat na vnitřních hranicích jako dosud a ztrácet čas kontrolou a tím se zkrátí čas potřebný na dopravu. Především to pomůže některým firmám, které musejí nyní využívat lodní dopravy a se zavedením Schengenu by mohli na místo toho, pohodlně přejet přes Balkán.³⁷

Tab. 3.1 Členství Bulharska a Rumunska v mezinárodních organizacích

stát	Členství v mezinárodních organizacích
Bulharsko	OSN, WTO, OBSE, Rada Evropy, NATO, CEI, Mezinárodní měnový fond, skupina Světové banky, ILO, OECD
Rumunsko	OSN, WTO, OBSE, Rada Evropy, NATO, CEI, EBRD, Mezinárodní měnový fond, skupina Světové banky, ILO, OECD

Zdroj: Vlastní zpracování

3.6 Historie přistoupení Bulharska a Rumunska do EU

„Rumunsko mělo oficiální styky s Evropským společenstvím jako první země tehdejšího východního bloku. V roce 1974 uzavřela Bukurešť dvoustranou smlouvu, která zemi zahrnovala do Všeobecného systému preferencí, o šest let později byla podepsána dohoda o průmyslových výrobcích. V roce 1990 navázala Bukurešť s Evropským společenstvím oficiální diplomatické styky. Oficiální žádost o vstup do Evropské unie podalo Rumunsko 22. června 1995. Přístupová vyjednávání začala až o pět let později.“³⁸

„Oficiální vztahy navázalo Bulharsko a Evropské hospodářské společenství 8. srpna 1988. O dva roky později podepsala země konvenci o obchodních a hospodářských vztazích, která Bulharsku umožnila čerpat peníze z programu PHARE. Bulharský parlament deklaroval zájem o vstup do Evropských společenství již v roce 1990, koncem roku 1995 podala Sofie

³⁷ EVROPSKÁ KOMISE. *Evropa bez hranic: Schengenský prostor*.

³⁸ EUROSOP. *Rumunsko*.

oficiální přihlášku o vstup do EU. Smlouvu o přistoupení podepsalo Bulharsko spolu s Rumunskem. Tehdejší prezident Georgi Parvanov usiloval o uspořádání referenda, nakonec však o přistoupení země hlasoval pouze parlament.³⁹

Východní Evropa byla ovlivňována Sovětským svazem do roku 1991. Mezi lety 1994 a 1996 10 států, hlavně ze střední a východní Evropy, podalo přihlášku Evropské komisi k přijetí do Evropské unie.⁴⁰

Krátce pro rozpadu Sovětského svazu, respektive RVHP se v roce 1991 země Visegrádské čtyřky dohodly na vytvoření dohody o volném obchodu. Středoevropská zóna volného obchodu (CEFTA) slouží až do dnes jako obchodní dohoda mezi potenciálními státy EU. Postupem času zakládající členové, a státy, které se postupně zapojovaly do asociace, CEFTU opustily a přidaly se k Evropské unii. Rumunsko podepsalo dohodu o volném obchodu roku 1997 a Bulharsko o dva roky později. Vstup do CEFTY byl pro státy výhodný, jak z důvodu volného obchodování zboží mezi členskými státy, tak z důvodu přípravy na Evropskou unii. Země se střídaly jednou ročně v předsednictví Společného výboru, tedy jediné instituci v uskupení. Ve Společném výboru členský stát vždy zastupoval jediný zástupce.⁴¹

Na začátku 90. let, kdy v zemích střední a východní Evropy probíhaly transformační procesy, země vstupovaly do různých mezinárodních organizací. Ať už s cílem větší jistoty a bezpečí či proto, že nebyly závislé na východním bloku a mohli se plně rozhodovat sami za sebe a také proto, aby využívaly výhod jako nové země tržního hospodářství. Jelikož Rumunsko a Bulharsko chtěly vstoupit do EU, musely se připojit k ostatním zemím, které už byli pár let v CEFTĚ a podepsat dohodu o volném obchodu. Obě země organizaci opustili se vstupem do unie 1. ledna 2007. Dnes jsou jejími členy hlavně státy jihovýchodní Evropy – Makedonie, Albánie, Moldavsko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Srbsko a Kosovo – tedy kandidátské či potencionální kandidátské státy.⁴²

Než Bulharsko a Rumunsko vstoupilo do EU, muselo splnit Kodaňská kritéria, která jsou nezbytná ke členství v unii. Oba státy se potýkaly s transformací hospodářské politiky k přechodu na tržní systém, který byl zaveden na počátku 90. let, ale statut tržního státu měly zaručeny. Podobně to bylo i s politickým systémem, kde probíhaly změny. Jediný problém, byl harmonizovat právo kandidátských států s unijním. Evropská rada v prosinci 1997 rozhodla, že zahájí přístupová jednání s deseti státy mimo Bulharsko a Rumunsko. Ty dle Komise na

³⁹ EUROSOP. *Bulharsko*.

⁴⁰ LELIEVELDT, Herman a Sebastiaan PRINCEN. *The Politics of The European Union*.

⁴¹ FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR. Historie a současnost (1945-2008)*.

⁴² KUNEŠOVÁ, pozn. 21.

summitu v Helsinkách měly začít zahájení přístupových jednání až od roku 2000. Díky pozdějšímu datu začátku jednání, a jelikož *acquis communautaire* trvalo východoevropským státům dlouhou dobu, rozhodla Komise v roce 2002 v Dánsku, že se 1. května 2004 unie rozroste jen o 10 států, kromě Bulharska a Rumunska. Ty se dohodly, že se k unii připojí až v roce 2007. Obyvatelé dvou zmíněných států nebyli však nadšeni, protože chtěli do EU přistoupit co nejrychleji z důvodu vidiny lepšího života i zlepšení ekonomické situace. Nakonec se tak stalo 1. ledna 2007. Tím, že balkánské státy vstoupily do EU, daly naději i ostatním jihovýchodním státům. Sice se v roce 2004 „nově“ transformované země střední Evropy staly členy unie, ale rozšíření, které proběhlo v roce 2007, bylo zcela jiného charakteru. Rumunsko a Bulharsko bylo na nižší ekonomické úrovni, než středoevropské státy a tak dali šanci ostatním zemím Evropy, zvláště na balkánském poloostrově, že je možné se připojit k unii, i když země není ekonomická vyspělá.⁴³

Krátce před vstupem Bulharska a Rumunska do EU, v prosinci 2006, zřídila Komise „Mechanismus pro spolupráci a ověřování pokroku“ (CVM). Tento mechanismus EU vytvořila z důvodu nedostatečnému soudnímu systému, boji s korupcí a organizovaným zločinem v obou zemích. Každý rok Bulharsko i Rumunsko předkládají Komisi výsledky pokroku ve zmíněných oblastech. Zajistit více transparentní a efektivní soudní systém, učinit kroky k boji proti korupci a v případě Bulharska také vytvořit strategii k boji proti organizovanému zločinu. Podle poslední zprávy z letošního ledna jsou v Bulharsku stále problémy ve všech oblastech, na rozdíl od Rumunska, kde zůstává problém „jen“ v soudním systému.⁴⁴

3.7 Lisabonská smlouva a její změny

Se vstupem Bulharska a Rumunska do EU několik členských států volá po další institucionální reformě. „Během německého předsednictví v první polovině roku 2007, kancléřka Angela Merkelová žádala vytvoření nové smlouvy, před tím než dojde k dalšímu rozšíření.“⁴⁵ Už v době přístupu deseti států v roce 2004 někteří odborníci tvrdili, že by bylo vhodné změnit pravidla pro budoucí přístup či pozměnit zákony, jelikož se integrace rozrostla o rekordní počet účastníků z 15 na 25 a také proto, že deset nově členských zemí bylo na jiné ekonomické úrovni než zakládajících šest. Na summitu v červnu 2007 se EU dohodla na nové smlouvě, která byla podepsána 13. prosince téhož roku v portugalském Lisabonu. I přes delší

⁴³ STAAB, Andreas. *The European Union explained*. 2. vyd.

⁴⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Reports on Progress under the Cooperation and Verification Mechanism in Bulgaria and Romania*.

⁴⁵ STAAB, pozn. 43, 27 s.

ratifikační proces, způsobený Irskem a ČR, vstoupila Lisabonská smlouva v platnost 1. prosince 2009.

S platností nové smlouvy došlo na pár podstatných změn v několika oblastech. Před platností Lisabonské smlouvy bylo v parlamentu 785 křesel vč. nově přistoupeného Bulharska a Rumunska. Tento počet byl však už příliš veliký, proto se smlouvou změnil počet křesel v evropském parlamentu na max. 750. Jelikož smlouva vstoupila v platnost v průběhu volebního období a Německo trvalo na svém dosavadním počtu reprezentantů, Evropská rada

Tab. 3.2 Počet křesel Poslanecké sněmovny

období	EU	Bulharsko	Rumunsko
Před Lisabonskou smlouvou	785	18	35
2009-2011	736	17	33
2011-2013	754	18	33
2013-2014	766	18	33
2014-2019	750	17	32

Zdroj: Evropský parlament; Staab, 2011

souhlasila s dočasným počtem 754 poslanců do voleb v roce 2014. Podle tab. 3.2 mělo mít od roku 2011 do roku 2014 Bulharsko 18 a Rumunsko 33 křesel. V roce 2013 se opět měnil počet poslanců, a to z důvodu přistoupení Chorvatska, a tak se číslo vyšplhalo na celkových 766. Po volbách do parlamentu v květnu 2014 má parlament podle Lisabonské smlouvy 750 poslanců. Díky tomuto snížení se muselo Bulharsko i Rumunsko vzdát jednoho křesla.^{46,47}

Došlo také ke změně hlasování v Radě. Od 1. listopadu 2014 se hlasuje na základě dvojí většiny, tzn., že návrh bude odsouhlasen, pokud 55% členů Rady, kteří zastupují státy, a zároveň 65% obyvatel unie bude pro návrh. Byl vytvořen nový post pro vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Ten zároveň zastává funkci místopředsedy Komise. EU touto smlouvou získala právní subjektivitu, kterou do té doby neměla. Nově mohou členské státy vystoupit z unie, tím že oznámí svůj záměr Evropské radě, která se státem uzavře dohodu o podmínkách jeho vystoupení. Tato činnost samozřejmě byla před Lisabonskou smlouvou možná, nebyla však uvedena v žádné smlouvě. Dochází k posílení demokracie vytvořením občanské iniciativy, která umožňuje minimálně jednomu milionu osob, které jsou občany EU, vyzvat Komisi k předložení návrhu. Bylo také ustanoveno pořadí předsednictví členských států v Radě až do roku 2020 a zaveden princip „trojice“, tzn., tři země společně pracují na vyřešení

⁴⁶ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Poslanci EP*.

⁴⁷ STAAB, pozn. 43.

problémů daných témat v době 18 měsíců. Předsednictví země je vždy na 6 měsíců, s tím, že se střídají jednotlivé státy EU v daném pořadí za sebou. Dle Lisabonské smlouvy by Bulharsko mělo předsedat Radě od července do prosince 2018, a Rumunsko o rok později, od července do prosince 2019.⁴⁸

3.8 Shrnutí

Po rozpadu RVHP na začátku 90. let začala v zemích probíhat transformace z direktivně plánované ekonomiky na tržní systém hospodářství. „Náhlá“ změna vyvolala kolísání růstu hrubého domácího produktu a zvýšení nezaměstnanosti a inflace. Na zmírnění následků poskytla Evropská banka pro obnovu a rozvoj zemím své investice, které obě země dostávají do dnes. Už tehdy, v roce 1991, začalo Bulharsko a Rumunsko na jednáních s Evropskou unií projednávat svůj zájem o budoucím přistoupení. Roku 1993 se konal důležitý summit Evropské rady v Dánsku, kde byla přijata Kodaňská kritéria, která od té doby musí státy splňovat, chtějí-li být členy EU. Žádosti o přistoupení Bulharska a Rumunska byli oficiálně potvrzeny v roce 1995, kdy se mohlo začít s vyjednáváním podmínek. Dva roky poté se Rumunsko stalo členem Středoevropské zóny volného obchodu, která byla založena v roce 1991 čtyřmi (tehdy třemi) středoevropskými státy. Bulharsko přistoupilo v roce 1999. CEFTA je uskupení, které napomáhá budoucím členům EU s přípravou jejich vstupu do unie, aby do jisté míry poznaly, co je čeká. V roce 2002 EU rozhodla, že dva východoevropské státy se stanou jejími členy až v roce 2007, na rozdíl od ostatních deseti států, kteří měli přistoupit už o tři roky dříve. Důvodem bylo, za prvé pozdější datum začátku přístupových jednání (2000), a potom také nesplnění podmínek, co se týče harmonizace práva s unijním.

Obě země, Bulharsko a Rumunsko, začaly blíže spolupracovat až v 90. letech, kdy jako jediné státy bývalé RVHP, které se nacházely ve východní Evropě, procházely transformačním procesem a měly zájem na přidružení se k EU. Také začaly vstupovat do různých mezinárodních organizací, jako je Rada Evropy, kdy se Bulharsko stalo jejím členem v roce 1992 a Rumunsko rok poté. Na začátku století, v roce 2004, vstoupily do Severoatlantické aliance. Oba státy i přes svoje přistoupení k unii, 1. ledna 2007, jsou nejméně vyspělými z celé EU a rovněž nejsou součástí Schengenského prostoru, který jim je zatím z důvodu monitoringu (CVM) obou zemí nepřístupný. Díky EU jsou si státy mnohem blíže, co se týče spolupráce, zvláště proto, že jejich ostatní sousedské státy nejsou v EU, nebo se státy nemají nejlepší vztahy kvůli historii.

⁴⁸ PITROVÁ, Markéta a kol. *Postlisabonské procesy v Evropské unii*.

4. Zapojení Bulharska a Rumunska do EU a efekty plynoucí z jejich členství

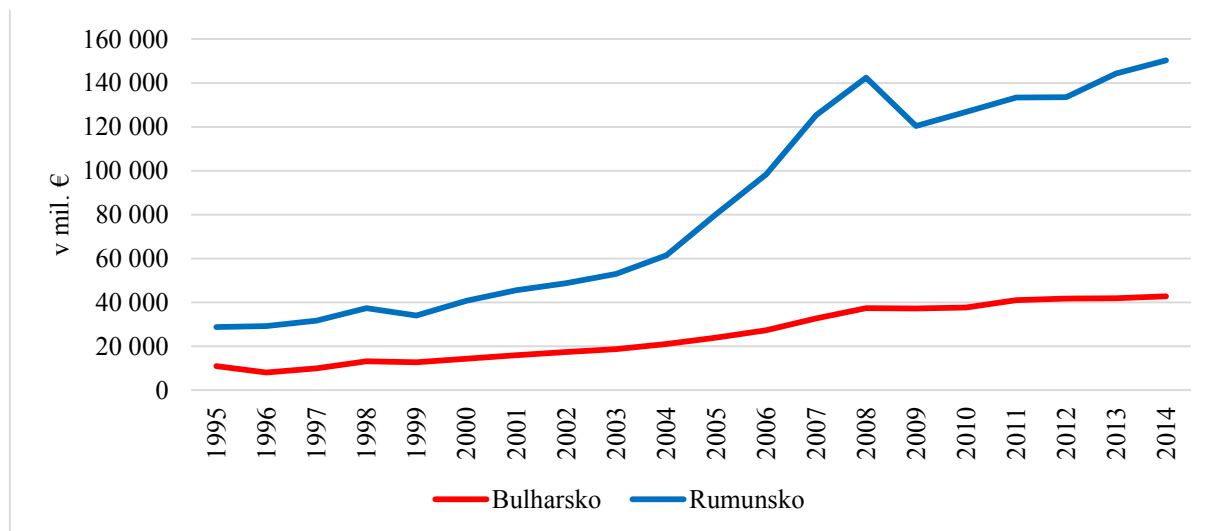
Když 1. ledna 2007 vstupovalo Bulharsko a Rumunsko do Evropské unie přineslo to spoustu následných efektů a některé z nich jsou zde zhodnoceny. V kapitole je znázorněno, jak se změnily hlavní makroekonomické ukazatele před vstupem a po vstupu do EU, a také změna v obchodování Bulharska a Rumunska, jelikož nyní obchodují se státy, které jsou v EU bez celních a jiných poplatků. Se členstvím v EU se změnila dynamika investování v černomořských zemích, která je zde zachycena, spolu se splněním konvergenčních kritérií, která jsou důležitá k dosažení vstupu do eurozóny. Ty musí Bulharsko i Rumunsko jednou v budoucnu splnit, jelikož se k tomu zavázaly, když se staly členy EU. Jedna z možností jak posuzovat efekty plynoucí z členství, je hodnocení ukazatelů strategie Evropa 2020. Strategie za pomoci fondů, z kterých plynou finanční prostředky, napomáhá státům k plnění jejich cílů pro lepší životní podmínky v Evropské unii.

4.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt je jeden z nejdůležitějších indikátorů ukazující úroveň domácí ekonomiky. Vyjadřuje v peněžních jednotkách součet všech statků a služeb vyprodukovaných v daném státě za dané období (obvykle za rok).

Po osamostatnění se od vlivu Sovětského svazu na začátku 90 let, Rumunsko a Bulharsko prošlo transformačním procesem, z centrálně plánované ekonomiky na tržní. Tento skok „ze dne na den“ si vyžádal pokles životní úrovně způsobený snížením HDP až o jednu

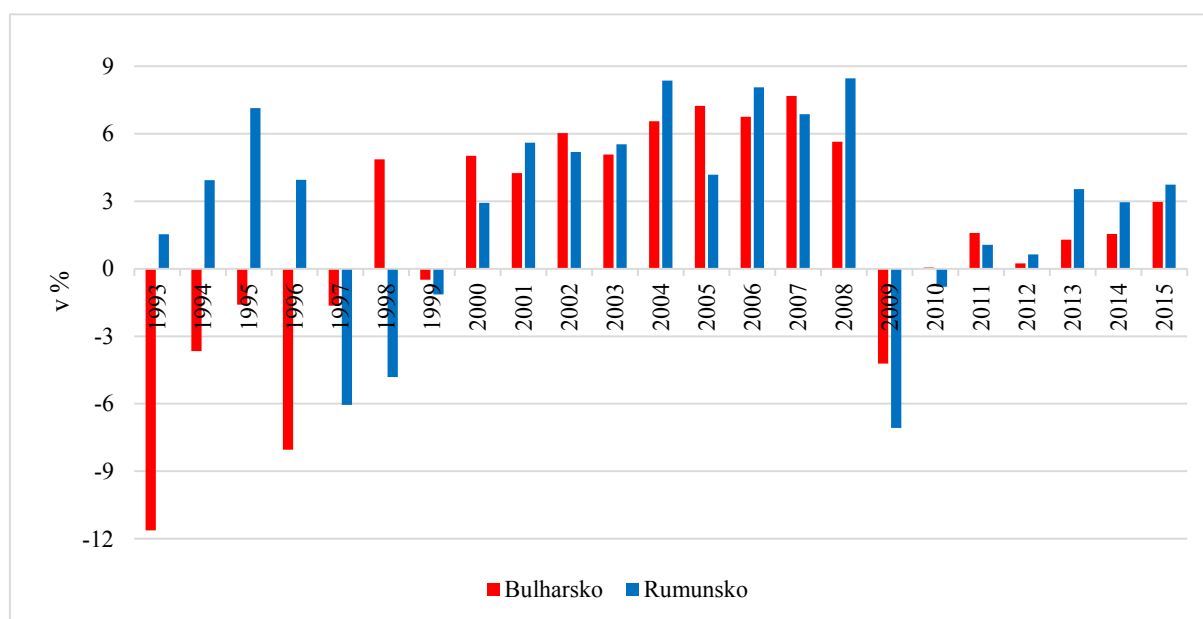
Graf 4.1 Roční HDP v současných cenách, 1995-2014

Zdroj: Eurostat, 2016

třetinu. Fáze oživení nastala v Rumunsku v roce 1993, v Bulharsku trval transformační proces o pár let déle. Vzestup hospodářství zde můžeme sledovat až od konce 90. let. Z grafu 4.1 lze vidět, že velikost HDP v roce 1995 byla 11 miliard eur v Bulharsku, a v Rumunsku byla hodnota skoro 29 miliard eur. Od počátku tohoto tisíciletí se Rumunsku a Bulharsku, stejně jako ostatním transformujícím se ekonomikám, zvedalo HDP o několik procent ročně, jak je patrné z grafu 4.1. V Bulharsku od 4% do 7% za rok, Rumunsko na to bylo obdobně s ročním růstem okolo 4% až 8%. Silný růst ekonomik pokračoval i v roce 2007, kdy černomořské státy

Graf 4.2 Roční změna HDP (%), 1993-2015

Zdroj: Mezinárodní měnový fond, 2016

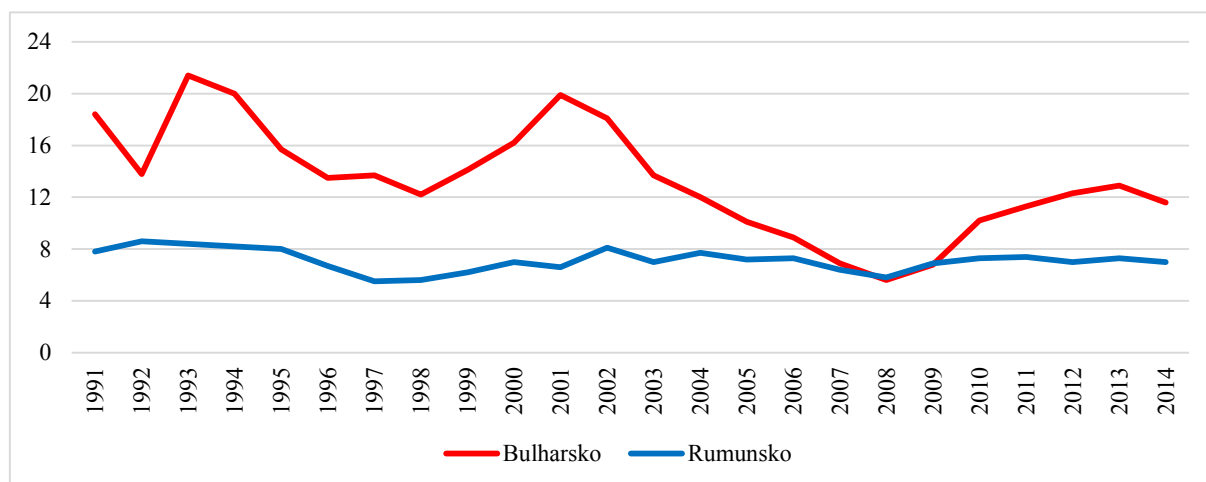
vstoupily do EU a tím se prohloubilo zapojení rozvíjejících se ekonomik do mezinárodního obchodu. K pokračování růstu HDP přispělo i zvýšení přímých zahraničních investic. O rok později, kdy Evropa byla na vrcholu hospodářské konjunktury, tempo růstu Rumunska bylo až osmi a půl procentní, jak lze vidět na grafu 4.2. Hodnota hrubého domácího produktu tehdy dosahovala částky 142 miliard eur a v Bulharsku 37 miliard €. V témže roce se začala šířit z USA finanční krize, která v roce 2009 přerostla v krizi globální. Meziroční růst HDP poklesl o 4,2% v Bulharsku, v Rumunsku dokonce o 7%, tím se hodnota HDP propadla asi o 22 miliard eur na 120 miliard €. V Bulharsku nebyl pokles HDP tak znatelný. Podle nejnovějších statistik, které uvádí mezinárodní měnový fond, vzrostla ekonomika Bulharska za rok 2015 o 3%. U Rumunska byl nárůst o něco větší, a to o 3,7%. Rumunsku trvalo 5 let, než jejich roční hodnota hrubého domácího produktu dosáhla na úroveň před krizovou.^{49,50}

⁴⁹ EUROSTAT. *GDP and main components (output, expenditure and income)*.

⁵⁰ INTERNATIONAL MONETARY FUND. *Gross domestic product, costant prices*.

4.2 Nezaměstnanost a inflace

Graf 1.3 Nezaměstnanost (%), 1991-2014

Zdroj: The World Bank, 2016

„Centrálně plánované ekonomiky do okamžiku zahájení ekonomických reforem vykazovaly ve svých statistikách nulovou míru nezaměstnanosti. Otevřená nezaměstnanost tržního typu v příkazových ekonomikách neexistovala, neboť systém plánování hmotných ukazatelů přidělil pracovní místa i těm, kteří by v podmínkách tržní ekonomiky nikdy zaměstnání být nemohli.“⁵¹ S transformačním procesem souvisí taktéž strukturální změny v hospodářství jednotlivých států. Docházelo k přesunu pracovních sil mezi odvětvovými sektory. Jak ukazuje graf 4.3, Rumunsko vykazovalo na počátku 90 let nezaměstnanost okolo 8%. Naproti tomu Bulharsko se každý rok muselo vypořádat s měnící se nezaměstnaností až o několik procentních bodů. Zatímco v roce 1991 byla nezaměstnanost obyvatel 18,4%, o rok později byla 13,8%, a v roce 1993 se Bulharsko potýkalo s co vůbec nejvyšší nezaměstnaností v novodobém tržním hospodářství 21,4%. Nezaměstnanost byla dokonce nejvyšší ze všech transformujících se zemí střední a východní Evropy. V devadesátých letech se Bulharsko i Rumunsko muselo zároveň potýkat s inflací v řádu několika desítek až stovek procent, jak znázorňuje tabulka 4.1. Díky nastolení tržního systému se po pár letech situace zlepšila a v posledních letech minulého století bulharská nezaměstnanost klesla k 12%, ale její cenová hladina vystoupila až k 1 000%. Naproti tomu Rumunsko, na rozdíl od svého souseda, přílišné výkyvy v oblasti nezaměstnanosti nezažilo, a v roce 1997 mělo nejnižší míru nezaměstnaných osob 5,5%. Což není vůbec špatný výsledek, bereme-li v úvahu, že Rumunsko bylo jednou z transformujících se ekonomik. Její nezaměstnanost byla dokonce nižší než v některých západních zemích EU. Období na počátku 21. století se neslo ve znamení hospodářské expanze,

⁵¹ KUNEŠOVÁ, pozn. 21, 237 s.

kteřa sebou přinesla postupné snížení inflace a nezaměstnanosti. Zatím co se v Bulharsku růst cenové hladiny pohyboval od 10% v roce 2000 k 5% v roce 2005, v Rumunsku byl pád strmější. Z 45% na 5,59% v roce 2009. Hospodářská expanze završila v roce 2008 velkým růstem HDP, vysokými investicemi, velkou poptávkou po zboží a tím nízkou nezaměstnaností okolo 5,7%. Bulharsko a Rumunsko navíc v roce 2007 vstoupili do EU, a tím se jejich hospodářský růst více zvýšil. Hospodářsky se dařilo všem státům Evropy. Zlom přišel hned o rok poté, kdy následky finanční krize dopadly i na evropské země včetně dvou černomořských států. Vlivem poklesu růstu ekonomiky se růst cenové hladiny snížil, ale stále se pohyboval v ideálních hodnotách, růstem několika málo procent ročně. Míra nezaměstnanosti se sice zvýšila, nedosahovala však hodnot jako během období transformace. V roce 2011, kdy doznávaly následky krize, mělo Rumunsko nezaměstnanost 7,4% a Bulharsko 11,3%. Do roku 2014 se podařilo Rumunsko snížit míru nezaměstnanosti na 7%. Naopak Bulharsku se stále nedaří nezaměstnanost snižovat.^{52,53}

Tab. 4.1 Inflace ve vybraných letech (%)

země	1992	1995	1997	2000	2005	2008	2009	2014	2015
Bulharsko	91,3	62,05	1 058	10,32	5,04	12,35	2,75	-1,42	-0,1
Rumunsko	211	32,24	155	45,67	8,99	7,85	5,59	1,07	-0,59

Zdroj: The World Bank, 2016

4.3 Obchod Bulharska

V druhé polovině minulého století řídila hospodářskou politiku východních zemí RVHP, a tak Bulharsko mělo nařizeno konkrétní množství výroby a odbytu nejen doma ale i v zahraničí. Po rozpadu RVHP se Bulharsko stalo součástí organizací, které měly za cíl osvobodit či snížit obchod zboží od celních či jiných poplatků. Od prosince 1996 je Bulharsko součástí Světové obchodní organizace, která odbourává obchodní bariéry mezi státy. Roku 1999 se Bulharsko stalo členem CEFTY, a tak mohlo obchodovat s členskými státy bez poplatků. V roce 2007 Bulharsko přestalo být jejím členem, protože vstoupilo do EU. Když se kterákoliv země stává součástí Evropské unie, automaticky se vzdává členství v CEFTĚ. Tím, že Bulharsko vstoupilo do EU, začalo mít právo volně dovážet i vyvážet zboží z členských států a podřídilo se jednotným pravidlům EU o obchodování s třetími zeměmi. Bulharsko má zároveň dohody o volném obchodu s Tureckem, Albánií, Černou Horou, Bosnou a Hercegovinou, Srbskem, Izraelem, Moldavskem a Makedonií.

⁵² THE WORLD BANK. *Unemployment, total (% of total labor force)*.

⁵³ THE WORLD BANK. *Inflation, consumer prices (annual %)*.

Během 80. let 20. století bylo hlavním exportérem zpracovaného ovoce a zeleniny do postkomunistických zemí. Bulharsko se také vyznačovalo vysokým turistickým ruchem v oblasti Černého moře, který ovšem začal slábnout se začátkem transformačního procesu. Na počátku nového milénia, za pomoci investic, oblast cestovního ruchu opět začala vzkvétat. Začal se rozvíjet nejen vodní (mořský) cestovní ruch, ale lidé začínají více využívat lázeňství a wellness spolu s horskou turistikou. I když se to na první dojem nemusí zdát, Bulharsko má více minerálních pramenů než ČR a lázeňství je pro bulharský stát důležitým sektorem z důvodu zahraničních investic. Jen pro zajímavost, Bulharsko bylo v roce 2011 největším producentem a exportérem levandulového oleje na světě a v posledních třech letech je největším producentem levandule na světě.

V roce 2006, rok před vstupem do EU, směřovalo do unie 55% vývozu a dovoz od členských států dosahoval celé poloviny importu. Proto bylo důležité následné členství v EU. Hlavní oblasti importu byly v roce 2013 minerální produkty (31%), stroje (17%), kovy (9.4%), chemické produkty (8.9%) a doprava (6.2%). Do Bulharska se nejvíce dovážela ropa (11.8%), ruda z mědi (9.2%), zpracovaná ropa (4.7%), ropný plyn (3.5%) a balené léky (2.9%). Zboží importované do Bulharska pocházelo z velké části ze zemí Evropské unie, zvláště z Německa, Itálie, Rumunska, poté z Ruska, a také v menší míře z Turecka. Výrobky dovážené z Ruska měly velký podíl v oblasti ropy a ropných plynů. Se srovnáním oproti roku 1992, byly nejvíce dovážejícími artikly stroje, které tvořily až 25% dovážejícího importovaného zboží, hlavně auta. Poté chemické produkty, elektronika a letadla. Destinace odkud Bulharsko obchodovalo s výrobky, byly převážně evropské státy, které tvořili podíl dovozu až 80%. Z větší části to bylo Německo, Francie a Itálie.

Na základě dat z roku 2013, Bulharsko exportovalo své zboží zvláště do Evropské unie a z malé části do Turecka nebo Číny. Vyváželo převážně kovy (19%), stroje (16%), minerální produkty (14%), zeleninu (9.9%), obzvláště pšenici, a textil (8.9%).⁵⁴ Pokud srovnáme strukturu mezinárodního obchodu s počátkem 90 let, našly bychom zde velké rozdíly. V roce 1992 Bulharsko vyváželo převážně oblečení, stroje, výrobky z kovu, měď nebo z potravinářských výrobků například víno. Destinacemi vývozu byly Německo, Itálie, Turecko a Srbsko a Černá Hora. V roce 2013 bulharská republika importovala z EU 57% zboží a exportovala 59%.

⁵⁴ THE OBSERVATORY OF ECONOMIC COMPLEXITY, pozn. 26. [cit. 26. 3. 2016].

4.4 Obchod Rumunska

Stejně jako Bulharsko i Rumunsko je členem Světové obchodní organizace a to od 1. ledna 1995. Před vstupem do EU se Rumunsko stalo součástí Středoevropské zóny volného obchodu, kdy mohlo obchodovat se zbožím bez poplatků mezi členskými zeměmi. Členství v CEFTĚ zaniklo se vstupem do EU, kde Rumunsko získalo výhody v oblasti obchodní politiky, co by členský stát. Před tím, než se stal součástí EU, rumunský stát obchodoval s členskými zeměmi ve velké míře. V roce 2006 mělo Rumunsko kladnou bilanci vůči EU, jeho vývoz činil 65%, a dovoz 61%. Pokud podíly srovnáme s rokem 2013, vývoz dosahoval podobných výsledků okolo 65%, ale podíl dovozu se z EU zvětšil na tři čtvrtiny.

Dle statistik, v roce 2013 více než čtvrtinu dovozu tvořily stroje, dále se dovážely kovy, chemické produkty, minerální produkty a dopravní prostředky. Z 81% se zboží importovalo z EU, hlavním obchodním partnerem Rumunska je už dlouhodobě Německo. Mimo EU se výrobky dovážely z Číny, Turecka a Kazachstánu. Pokud se podíváme na mezinárodní obchod Rumunska v roce 1992, tedy během transformačního procesu, opět je hlavním dovozcem Německo, za ním následují Rusko, Itálie a Írán. Na počátku 90 let se importovala z pětiny ropa, dále stroje, elektronika a uhlí.

Rumunské destinace vývozu v roce 2013 byly do Německa, Itálie, Francie, Turecka a Maďarska. Exportovaly se auta a součástky do vozidel, kovy, textil a zpracovaná ropa. Oproti roku 1992 se hlavní exportní destinace nezměnily, akorát se méně vyváželo do Evropy, respektive EU a více do asijských států. Struktura vývozu byla ale jiná. Vyvážel se textil, stroje, nábytek, železné plechy a chemické produkty.⁵⁵

4.5 Konkurenceschopnost Bulharska a Rumunska

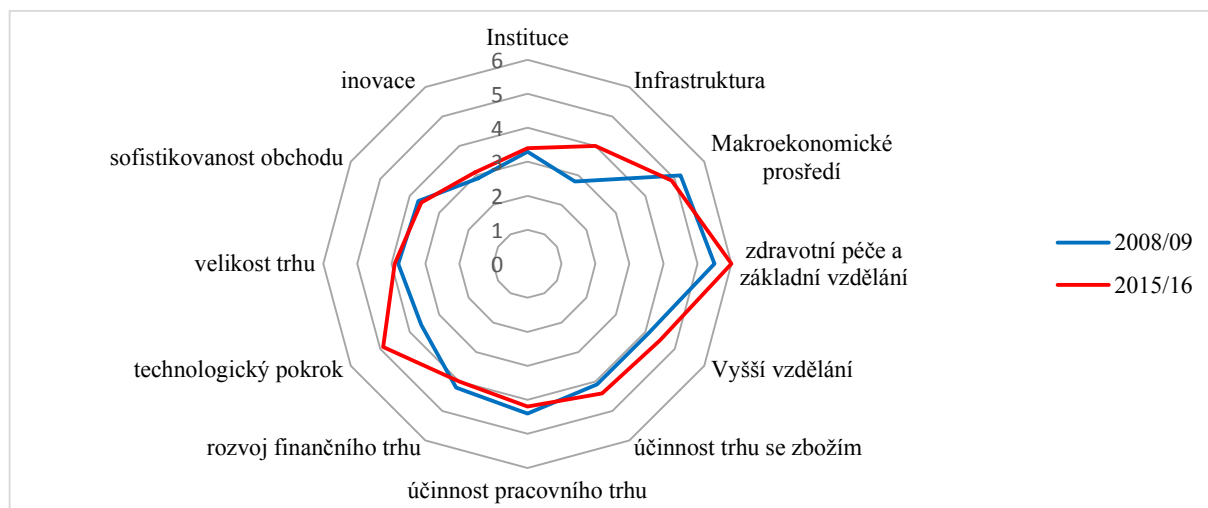
Konkurenceschopnost zemí můžeme sledovat z různých zdrojů. Nejkomplexnější pohled na tuto tematiku dává Zpráva světové konkurenceschopnosti (The Global Competitiveness Report), která zpracovává a hodnotí údaje o 140 zemích na světě. V hodnocení světové konkurenceschopnosti skončilo v roce 2015/16 Rumunsko na 53. místě a Bulharsko na 54. místě.⁵⁶ V oblasti Evropské unie skončily černomořské státy na 21. a 22. místě. Z dlouhodobého pohledu si obě země polepšily. Rumunsko ze 73. pozice v roce 2006/07 a Bulharsko ze 74. pozice.⁵⁷ Z grafu 4.4 vidíme, že většina pilířů konkurenceschopnosti je větší

⁵⁵ THE OBSERVATORY OF ECONOMIC COMPLEXITY, pozn. 27. [cit. 26. 3. 2016]

⁵⁶ WORLD ECONOMIC FORUM. Competitiveness rankings.

⁵⁷ WORLD ECONOMIC FORUM. *The Global Competitiveness Report 2008-2009*.

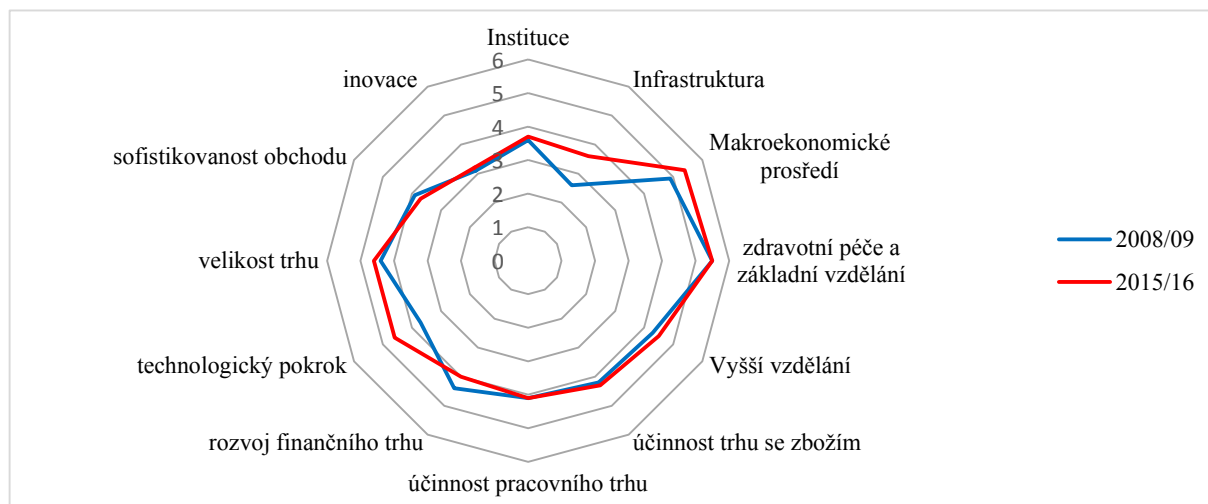
Graf 4.4 Konkurenceschopnost Bulharska

Zdroj: World Economic Forum, 2015

v roce 2015/16 než byla v roce 2008/09. Nejvíce se zlepšila infrastruktura a technologický pokrok. Za 7 let se díky fondům z EU a státním dotacím postavily novější cesty a opravily se ty původní a zlepšila se adaptace moderních technologií. Naopak hodnocení je horší u makroekonomických ukazatelů, jelikož v roce 2008, kdy světové ekonomické forum vydalo zprávu, byla Evropa v hospodářském růstu a následky finanční krize přišly až o rok později. Podobně jako v Bulharsku došlo i na straně Rumunska k výraznému posunu ke zlepšení infrastruktury a moderních technologií. Jak lze vidět na grafu 4.5, všechny pilíře až na sofistikovanost obchodu a rozvoj finančního trhu zlepšily svoje hodnocení. Došlo ke zhoršení dostupnosti finančních služeb a riziových půjček, a lidé ztrácejí důvěru v banky. V Rumunsku jsou nejhorší oblasti v podnikové etice, kvalitě dopravních cest a je zde malá kapacita talentu.

Graf 4.5 Konkurenceschopnost Rumunska

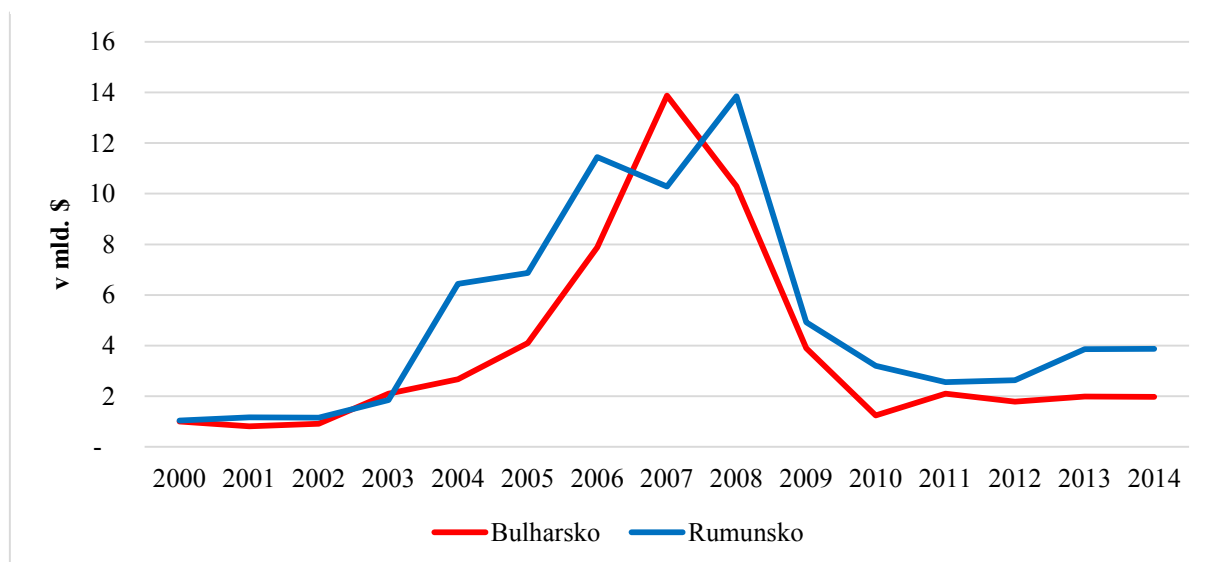
Zdroj: World Economic Forum, 2015

Naopak mají vysoký stupeň právní ochrany věřitelů a dlužníků v bankách a disponují dobrou kvalitou výuky matematiky a přírodních věd na školách. Oproti tomu Bulharsko se potýká s nízkou mírou spolupráce podniků a univerzit v oblasti inovací, spolehlivostí a kvalitou státních institucí, nízkou mírou podnikového marketingu a skoro neexistujícím školením osob na práci. Pozitiva v Bulharsku jsou využití ICT technologií, nízká míra vládního dluhu, vysoký stupeň právní ochrany v případě půjček a velká rychlost internetu.⁵⁸

4.6 Zahraniční investice

Od počátku 90. let minulého století až do roku 2002 neplynuly investice do Bulharska a Rumunska v takovém množství jako třeba do středoevropských zemí. PZI se tehdy pohybovaly jen okolo 1 miliardy dolarů ročně, s tím, že po rozpadu RVHP byly investice do obou zemí v řádu desítek milionů a poté rovnoměrně rok od roku stoupaly. Jak lze vidět z grafu 4.6, v rozmezí let 2002-2007 zahraniční investice vzrůstaly až o několik miliard ročně.⁵⁹ Příčinu můžeme hledat jednak v modernizaci země a také v blížící se integraci do Evropské unie. Nejlákovějšími oblastmi před obdobím krize byly nemovitosti a finanční sektor. Jeden z hlavních důvodů proč investice byly v roce 2007 v Bulharsku a v roce 2008 v Rumunsku největší, byl vstup do EU. Ekonomiky byly „nové“ na trhu Evropské unie, a tudíž atraktivnější nejen pro evropské firmy ale i pro firmy z jiných koutů světa. V průběhu posledních několika let, respektive od roku 2011, můžeme sledovat rovnoměrný stav přílivu investic do obou zemí.

Graf 4.6 Příliv přímých zahraničních investic, 2000-2014

Zdroj: The World Bank, 2016

⁵⁸ WORLD ECONOMIC FORUM. *The Global Competitiveness Report 2015-2016*.

⁵⁹ THE WORLD BANK. *Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$)*.

Jednak za tu může upadající zájem korporací investovat ve východní Evropě – firmy raději dávají přednost rozvíjejícím se ekonomikám z jiných koutů světa. Zmiňme například země skupiny BRIC (Brazílie, Rusko, Indie, Čína) nebo státy jihovýchodní Asie, kde za rok 2014 putovalo 11% všech přímých zahraničních investic na světě.⁶⁰ Za upadající zájem investorů může také nekonkurenceschopné prostředí, kupříkladu nekvalitní infrastruktura, politická byrokracie nebo nelehký přístup k financování. Podle předběžných výsledků bylo zaznamenáno mírné zvýšení přílivu investic do Bulharska za loňský rok, které by měly být největší za posledních 5 let. Může za to stále výhodná poloha v Evropské unii, která spojuje EU s černomořskými státy a částečně s Asií a také vzrůstající zájem investorů v oblasti cestovního ruchu. Za rok 2015 byli v Bulharsku největší poskytovateli investic Nizozemsko, Německo, Norsko a Rakousko.^{61,62}

Bulharsko je sídlem mnoha nadnárodních firem, které na začátku 21. století investovali své nápady, prostředky a finance právě zde. Důvodem k tomu bylo několik atributů, které vytváří z Bulharska ideální místo pro vkládání investic. Zaprvé, vhodná geografická poloha ve východní Evropě. Dále členství v EU, tudíž Bulharsko může obchodovat s dalšími 27 státy bez poplatků a může využívat dalších výhod, které z členství plynou. Výhoda Bulharska spočívá v levné pracovní síle, protože minimální mzda je nejnižší v EU, konkrétně 184 € na měsíc (za rok 2015).⁶³ Pro firmy i podnikatele je výhodná daň z příjmů, která činí 10%, jak pro fyzické, tak i právnické osoby. Co je lákavým tahounem velkých korporací, je 5% daň na dividendy a pro občany EU je tato daň dokonce nulová. V sektoru informačních technologií je jednou z největších firem v Bulharsku nadnárodní společnost HP, zabývající se informačními technologiemi. V roce 2006 si zvolila Bulharsko, mezi dalšími 14 státy, za destinaci, kde otevřela světové centrum HP pro zákazníky z regionu Evropy, Blízkého východu a Afriky. V roce 2010 se Bulharsko stalo jedno ze šesti HP logistických center na světě. Podle více prezidenta společnosti je východoevropská země strategickým místem pro IT operace a zaměstnanci v Bulharsku mají dostatečný talent, produktivitu a zájem o práci. Bulharsko drží třetí místo v Evropě v počtu profesionálních IT pracovníků, což z něj dělá lákavou zemi v oblasti IT technologií. V roce 2006 japonská zdravotnická firma Tokushukai postavila v Sofii nemocnici a investovala do bulharské zdravotní péče celkem přes 120 milionů eur. Firma má řetězec nemocnic jenom v Japonsku a jednu právě v Bulharsku, takže se zde jezdí léčit spousta

⁶⁰ ASEAN. *A Blueprint for Growth*.

⁶¹ BULGARIAN NATIONAL BANK. *Foreign Direct Investment in Bulgaria*.

⁶² AVERY, G., A. FABER a A. SCHMIDT. *Enlarging the European Union: Effects on the new member states and the EU*.

⁶³ EUROSTAT. *Minimum wages*.

pacientů z ostatních zemí Evropy, Severní Ameriky nebo blízkého východu. Japonská firma si vybrala Bulharsko z důvodu rostoucího zájmu o „lékařskou turistiku“ v dané zemi. Dalšími výhodami v sektoru zdravotní péče jsou kvalifikovaní a zkušení lékaři, optimální geografické a klimatické podmínky a přes 600 minerálních pramenů v zemi, což je více pramenů než má Česká republika. Spousta nadnárodních firem investuje také do potravinářského průmyslu. Můžeme zde najít firmy jako je Nestlé, COCA-COLA nebo Danone. V roce 1965 se Bulharsko stalo první zemí ve východním bloku, kde se začal oblíbený nápoj COCA-COLA poprvé vyrábět. V roce 2011 si navíc společnost zvolila Bulharsko mezi dalšími 14 evropskými zeměmi za tu, kde o dva roky později otevřela centrum pro služby zákazníků ze západní Evropy. V sektoru strojírenství světová společnost Lufthansa Technik investovala 33 milionů eur a postavila jedinou opravnu letadel ve východní Evropě. Jedním z důvodů byla kvalifikovaná pracovní síla za přijatelnou cenu a dostupnost zkušených inženýrů.⁶⁴

Rumunsko má, stejně jako Bulharsko, výhodu ideální geografické polohy. Je devátou největší zemí v EU a sedmou v počtu obyvatel, což z ní dělá zemi s rozlehlým trhem a velkou pracovní silou, která je jedna z nejlevnějších v Evropě. Firmy se také mohou spolehnout na nízkou daň z dividend, která je nově od roku 2016 5%, a také na docela nízkou 16% daň z příjmů jak pro podnikatele, tak i pro společnosti. V posledních letech se zaznamenali investice zvláště do automobilového sektoru. Automobilový průmysl je jeden z nejdůležitějších v Rumunsku, jelikož z celkového exportu tvoří asi 14%. Zahraniční investice provedené automobilkami Dacia, Renault nebo Ford lákají klíčové dodavatele automobilových dílů. Například výrobce pneumatik Pirelli investoval v roce 2013 105 milionů eur do svého rumunského závodu.⁶⁵

4.7 Čerpání evropských fondů

Od roku 2007 kdy Bulharsko a Rumunsko vstoupili do Evropské unie, automaticky získali výhody, co by členské státy. Jedna z výhod je čerpání strukturálních a investičních fondů, které mohou využívat jako čistí příjemci. „Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony.“⁶⁶ Programové období 2014-2020 se od předcházejícího 2007-2013, liší ve struktuře fondů. Zatímco do roku 2013 existovalo celkem 6 fondů, z kterých se daly čerpat

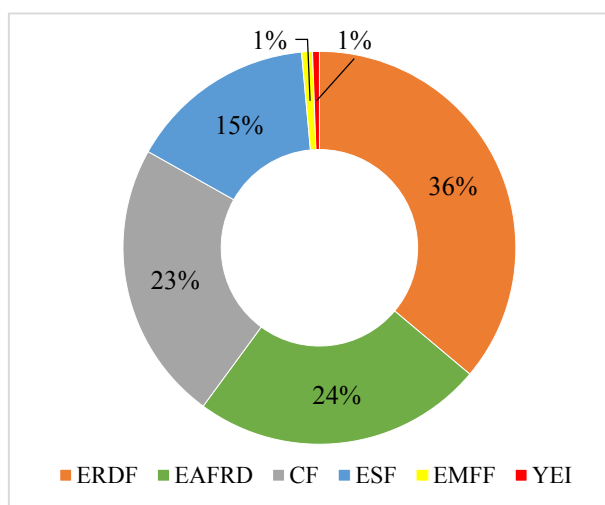
⁶⁴ INVESTBULGARIA AGENCY. *Invest in Bulgaria (2013)*.

⁶⁵ DOING BUSINESS. *Automotive industry in Romania*.

⁶⁶ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Informace o fondech*.

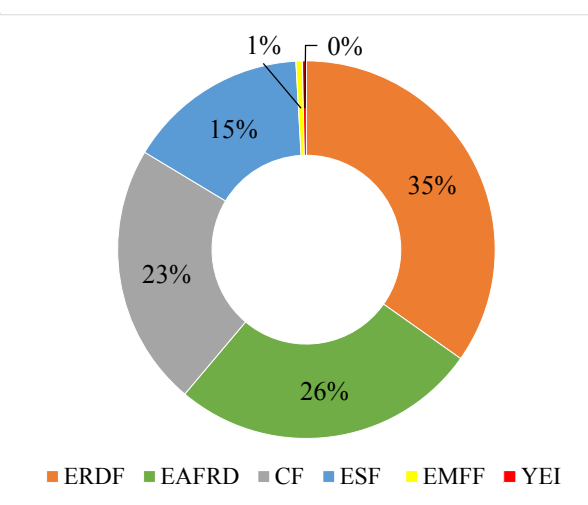
finanční prostředky, nyní máme k dispozici jen 5 strukturálních a investičních fondů, jelikož evropský zemědělský záruční fond zanikl. Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF) a evropský sociální fond (ESF) jsou strukturální fondy a evropský rybářský a námořní fond (EMFF), evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) a fond soudržnosti (CF) jsou fondy investiční. Bulharsko a Rumunsko mohou čerpat prostředky ze všech fondů, včetně fondu soudržnosti, protože nepřesahují hranici hrubého národního důchodu na obyvatele, která je 90% průměru EU.

Graf 4.7 Podíl strukturálních a investičních fondů v Bulharsku, 2014-20

Zdroj: European Commission, 2015

Graf 4.8 Podíl strukturálních a investičních fondů v Rumunsku, 2014-20

Zdroj: European Commission, 2015

Před vstupem do EU měly, Bulharsko a Rumunsko jako kandidátské země, možnost čerpat finanční prostředky z tří programů – PHARE, ISPA a SAPARD. Předvstupní program PHARE napomáhal ke splnění podmínek pro členství v EU, a ke zlepšení ekonomické a sociální situace v kandidátských zemích. Program ISPA poskytoval investice do projektů v oblastech infrastruktury a životního prostředí, a třetí program SAPARD sloužil na podporu zemědělství a na rozvoj venkova.⁶⁷ Prvním obdobím čerpání prostředků z EU bylo pro Bulharsko a Rumunsko 2007-2013. Jelikož teprve začaly získávat finance ze strukturálních a investičních fondů, byla pro Bulharsko vymezena částka 6,8 miliard eur a pro Rumunsko bezmála 20 miliard eur.⁶⁸ V aktuálním období 2014-2020 Bulharsko získalo z evropských fondů necelých 9,9 miliard eur.⁶⁹ Skoro 2,2 miliard eur se dostalo do oblasti na ochranu životního prostředí a účinné využívání zdrojů, které je z velké části financováno kohezním

⁶⁷ EUROSOP. *Předvstupní pomoc*.

⁶⁸ EUROPEAN COMMISSION. *Cohesion policy 2007–13: Commentaries and official texts*.

⁶⁹ EUROPEAN COMMISSION. *European Structural and Investment Funds, Country Data for: Bulgaria*.

fondem. Jak je patrné z grafu 4.7, 36% finančních prostředků, které má Bulharsko k dispozici, je tvořeno fondem pro regionální rozvoj. Z tohoto fondu se pokrývají oblasti na podporu malých a středních podniků, inovace nebo nízkouhlíkové ekonomiky, která má za cíl snížení spotřeby energie a snížit množství skleníkových plynů. Z části jdou prostředky také na infrastrukturu či ochranu životního prostředí. Bulharsko také dostává prostředky ze zcela nového fondu pro aktuální období a to z iniciativy na podporu zaměstnanosti mladých lidí (YEI). Iniciativa vznikla v roce 2013 na podporu zaměstnanosti osob do 25 let, v regionech, kde míra nezaměstnanosti do 25 let byla v roce 2012 větší než 25%. Jelikož 5 z 6 bulharských regionů v té době mělo míru nezaměstnanosti u mladých osob nad 25%, respektive dokonce nad 30%, může Bulharsko čerpat prostředky z iniciativy a to ve výši 55 milionů eur. Tabulka 4.2 ukazuje, které regiony v Bulharsku a Rumunsku přesáhly hranici 25%.⁷⁰

Tab. 4.2 Míra nezaměstnanosti do 25 let v regionech NUTS 2, 2012

Regiony v Bulharsku	Míra nezaměstnanosti	Regiony v Rumunsku	Míra nezaměstnanosti
Severozapaden	30,0 %	Nord-Vest	16,2 %
Severen tsentralen	33,7 %	Centru	31,9 %
Severoiztochen	36,1 %	Nord-Est	12,5 %
Yugoiztochen	33,4 %	Sud-Est	30,0 %
Yugozapaden	17,3 %	Sud-Muntania	30,0 %
Yuzhen tsentralen	33,4 %	Bucuresti-Ilfov	21,8 %
		Sud-Vest Oltenia	19,6 %
		Vest	20,2 %

Zdroj: Eurostat, 2016

Rumunsko má na aktuální období k dispozici 30,8 miliard eur, tedy až o 10 mld. více než v předchozím období.⁷¹ Nejvíce finančních prostředků, přes 6 miliard eur, jde na síť dopravní a energetické infrastruktury, která je financována z fondu soudržnosti a z fondu pro regionální rozvoj. Kvalita dopravních cest není v Rumunsku dostačující, a proto pomocí fondů by se mělo opravit až 2 250 km cest a postavit 764 km nových. Další 5 a půl miliard eur se použije k ochraně životního prostředí a účinnému využívání zdrojů na zlepšení kvality vody a její dostupnosti, na podporu a rozvoj organických farem a k podpoře udržení biodiversity.

⁷⁰ EUROSTAT. *Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%)*.

⁷¹ EUROPEAN COMMISSION. *European Structural and Investment Funds, Country Data for: Romania*.

Z fondu regionálního rozvoje, který čítá přes 10 miliard eur, což dle grafu 4.8 je 35% financí z fondů EU, poputují finanční prostředky na obnovitelné zdroje energie, inovace a informační technologie. Stejně jako Bulharsko i Rumunsko čerpá prostředky z iniciativy na podporu zaměstnanosti mladých lidí (YEI). Jak ukazuje tabulka 4.2, v rozhodném roce 2012 celkem 3 z 8 rumunských regionů měly míru nezaměstnanosti nad stanovenou hranicí. Rumunsko pro období 2014-2020 získá z této iniciativy finanční prostředky ve výši téměř 106 milionů eur na začlenění mladých lidí do pracovního procesu, pomocí výcvikových kurzů, praxí a na vytváření nových míst.

Prostředky ze strukturálních a investičních fondů jsou také vyčleněny na podporu CVM. V období 2007-2013 putovalo do Rumunska celkem 31 milionů eur na projekty v oblastech soudního systému a v boji proti korupci. V aktuálním období to je 188 milionů €. Bulharsko v minulém období dostalo k dispozici 51 mil. €, ale z důvodu škrťů v rozpočtech soudů bylo domluveno jen 25 mil. €. V období 2014-2020 bude do Bulharska na podporu CVM alokováno 30,2 mil. €. ⁷²

Fondy z EU jsou základním prostředkem unie, jak snižovat disparity mezi regiony. Životní úroveň v Rumunsku a zvláště v Bulharsku nepatří v unii k těm vyspělejším. I když se pomocí fondů daří investovat do problémových oblastí, nedaří se rozdíly snižovat, ba naopak stále se zvyšují, a to nejen v Bulharsku a Rumunsku ale v celé EU. Regionální disparity se mohou vyskytovat a vyskytují se v různých oblastech, a to v rozdílném příjmu, ve výši HDP, v míře nezaměstnanosti, rozdílném počtu chudých lidí, ve vzdělání nebo dostupnosti infrastruktury.

4.8 Plnění cílů Evropa 2020

V červnu 2010 byla vyhlášena nová strategie Evropa 2020, která je „Strategií pro inteligentní a udržitelný růst EU“ a jejímž cílem je dosáhnout hospodářského růstu a větší zaměstnanosti. Na podporu strategie bylo stanoveno pět cílů, které mimo jiné měly sloužit k překonání krize, která oslabila evropskou ekonomiku. Hlavním účelem je dosáhnout vytyčených cílů v daných oblastech do roku 2020. Oblasti se týkají zaměstnanosti, výzkumu a vývoje, životního prostředí, vzdělávání a sociální soudržnosti.

Hlavní cíle dle strategie Evropa 2020⁷³ jsou:

- 75% zaměstnanost lidí mezi lety 20-64;
- 3% HDP musí být vynaloženo na oblast vědy a výzkumu;

⁷² EUROPEAN COMMISSION, pozn. 43.

⁷³ EUROPEAN COMMISSION. *Europe 2020 targets*.

- klimatické cíle
 - Snížit emise skleníkových plynů o 20% oproti stavu v roce 1990;
 - Zvýšit podíl obnovitelné energie na 20%;
 - Zvýšit energetickou účinnost o 20%;
- podíl lidí, kteří nemají základní vzdělání snížit pod 10% a aspoň 40% obyvatel mezi věkem 30-34 by mělo mít vysokoškolské vzdělání;
- snížit počet osob, kterým hrozí chudoba nebo sociální vyloučení aspoň o 20 milionů.

Těchto 5 cílů se ovšem převádí do národních cílů, které se často liší od unijních. Cíle všech států EU včetně Bulharska a Rumunska jsou prezentovány v příloze 3.

V roce 2014 bylo v Bulharsku podle statistik eurostatu zaměstnáno 65,1% osob, což stále nedosahuje ani na čísla před finanční krizí natož ke stanovené hranici 76%. Největší zásluhu na negativních výsledcích mají nezaměstnané osoby do 25 let, které těžko shání práci. Podobná situace je na tom i v Rumunsku, kdy podíl zaměstnaných byl 65,7% a nezaměstnanost mladých se rok od roku zhoršuje. Naopak za pozitivní můžeme označit fakt, že se úroveň zaměstnanosti dostala nad tou před krizí. Jednou z možností, jak snížit nezaměstnanost je program na podporu zaměstnanosti mladých osob, který EU vytvořila v roce 2013 a má sloužit do roku 2018, kdy EU předpokládá výsledky jeho účinku.⁷⁴

Podle strategie by mělo Bulharsko vynaložit na oblast vědy a výzkumu 1,5% svého HDP a Rumunsko 2% z HDP. Ani jedna ze zemí se své hranici zatím neblíží. Bulharsko v roce 2014 vynaložilo 0,78% a Rumunsko jen 0,38%, což ho dělá ze všech zemí EU, státem s nejmenším podílem výdajů na vědu a výzkum.⁷⁵

V oblasti klimatických cílů se Rumunsku podařilo snížit skleníkové plyny o více než 19% oproti stavu v roce 2005. Naopak Bulharsko v tom samém období nedokázalo snížit nežádoucí látky o 20%, ale vypadá to, že pokud si bude držet svoje prozatímní tempo, do roku 2020 svůj cíl splní. Další cíl, který se už nyní v některých státech podařil naplnit je dosáhnout určitého podílu energie z obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě energie. V Bulharsku byl zvolený podíl 16% překonán v roce 2012, v Rumunsku byl určený podíl (24%) zdolán před dvěma roky. Jedna z pomoci jak snížit znečištění ovzduší či více využívat energii z alternativních zdrojů je kohezní fond, který se na životní prostředí zaměřuje, nebo fond pro regionální rozvoj. Z fondů se dají postavit cyklostezky, zmodernizovat železnice, zlepšit vodní doprava a pořídit vozidla na alternativní paliva či elektřinu do městské a veřejné infrastruktury.

⁷⁴ EUROSTAT. *Employment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%)*.

⁷⁵ EUROSTAT. *Total intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance and NUTS 2 regions*.

Bodem zvýšit energetickou účinnost o 20%, se myslí buď snížit spotřebu primární energie o 20% neboli snížit spotřebu nafty na 1 483 milionů tun z původních 1 713 milionů tun v roce 2005, nebo snížit spotřebu celkové energie na 1086 milionů tun. Národní cíle v tomto případě nejsou pevně dány, existují jen doporučení, jakému stavu by se měli jednotlivé státy ubírat. Bulharsko a Rumunsko dokázaly svou spotřebu snížit o pár milionů tun, i když Rumunsko o několik milionů tun více. Impulem, který pomáhá k více efektivní spotřebě energie, jsou strukturální a investiční fondy. Fondy EU podporují nízkouhlíkovou ekonomiku 45 miliard na období 2014-2020, zvláště v oblastech energetické účinnosti a obnovitelné energie. Investice z programů se částečně zaměřují na lepší energetickou účinnost v budovách a podnicích, což má vést k nižším útratám za energii (nejen v podnicích ale i v domácnostech), lepším pracovním podmínkám a k více konkurenceschopnějším firmám.^{76,77,78,79}

Podíl osob, které předčasně ukončí školní docházku ve věku 18-24, by podle národních ukazatelů měl být menší než 11% v Bulharsku a 11,3% v Rumunsku. Za poslední data získaná za rok 2014 se Bulharsko své hranici přiblížilo o méně než 2 procentní body. Lze tedy předpokládat, že se dosažení kýženého podílu do roku 2020 podaří. Naproti tomu Rumunsko se v posledních letech potýká s kolísáním a podle statistik se podíl osob nedokončených základní vzdělání v období 2013-2014 zvýšil ze 17,3% na 18,1%. Na druhé straně ale nemá problém s vysokoškolsky vzdělaným obyvatelstvem, jejichž podíl činil 25%.⁸⁰ V důsledku, dalo by se říci přímo úměrného růstu, hranici 26,7% jistě brzy překoná. Bulharsko se už pár let pohybuje na stejném podílu vysokoškoláků, a tak hranici 36% bude těžce dohánět.⁸¹ EU si dala za cíl do roku 2020 snížit počet osob trpící chudobou nebo sociálním vyloučením o 20 milionů oproti stavu v roce 2008. Už nyní můžeme říci, že se cíl nepodaří naplnit, jelikož za první polovinu období se snížil počet chudých jen asi o 5 milionů. Naproti tomu v Bulharsku a Rumunsku se snížil počet obyvatel trpící chudobou asi o 430 tisíc, co se týče Bulharska a dokonce o milion osob v Rumunsku. Oba státy tak splnily svou kvótu a to dokonce dvakrát.⁸² Jak bylo psáno výše, pro statistické účely se v EU využívá srovnání regionů na úrovni NUTS 2.

⁷⁶ EUROSTAT. *Total greenhouse gas emissions by countries.*

⁷⁷ EUROSTAT. *Share of renewable energy in gross final energy consumption.*

⁷⁸ EUROSTAT. *Primary energy consumption.*

⁷⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Contribution of the european structural and investment funds to the 10 commission priorities.*

⁸⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Europe 2020 in Romania.*

⁸¹ EUROPEAN COMMISSION. *Europe 2020 in Bulgaria.*

⁸² EUROSTAT. *People at risk of poverty or social exclusion.*

4.9 Plnění maastrichtských kritérií

Součástí vize Evropské unie je mimo jiné společná měnová politika, kdy všichni členové EU mají jednotnou měnu. K procesu zahájení měnové unie došlo v roce 1990, na podnět Delorsovy zprávy o založení hospodářské a měnové unie. 1. ledna 1999 začala fungovat měnová unie v rámci 11 členských zemí, které přijaly euro jako svou národní měnu. Postupem času do eurozóny přistoupily i další země, které splnily konvergenční kritéria pro vstup do měnové unie. V současnosti je v eurozóně 19 států z EU. Bulharsko ani Rumunsko prozatím jejími členy nejsou, ale jelikož se se vstupem do EU zavázaly k přijetí společné měny, musí v budoucnu přijmout euro za svou měnu. Aby tak mohly učinit, musí splnit konvergenční kritéria, která byla stanovena Maastrichtskou smlouvou⁸³:

- míra inflace smí převyšovat úroveň tří zemí EU s nejnižší inflací nejvýše o 1,5%;
- dlouhodobá úroková míra smí být nejvýše o 2 % vyšší než je tato míra ve třech zemích s nejnižší inflací;
- deficit státního rozpočtu smí dosahovat nejvýše 3% HDP;
- velikost veřejného dluhu smí dosáhnout nejvýše 60% HDP;
- měnový kurz byl po dobu posledních dvou let zapojen do mechanismu směnných kurzů II a setrval uvnitř fluktuačního pásma bez devalvací.

Bulharsko by zatím nemohlo vstoupit do eurozóny, jelikož nesplňuje všechna kritéria. Podle výsledků za rok 2014 Bulharsko sice splňuje kritéria, co se týče inflace, úrokové míry, deficitu i veřejného dluhu, jenže nesplňuje náležité právní podmínky, které souvisejí s přijetím eura. A než by společnou měnu mohlo přijmout, musí být součástí mechanismu směnných kurzů po dobu 2 let. Názorné zobrazení plnění požadovaných kritérií je obsaženo v příloze 4. Podle zprávy z Evropského parlamentu z roku 2015 byla inflace -0,8% tudíž ve stanové normě do 1,7%. Veřejný dluh byl 23,1% HDP, respektive 26,8% HDP v roce 2015, tudíž stále do povoleného limitu. Deficit státního rozpočtu byl za poslední roky menší než 3% a výše dlouhodobé úrokové míry byla 3,5%, kdy maximální možná míra byla za rok 2014 6,2%. Rumunsko je na tom se splněním podmínek podobně. Legislativa v Rumunsku není kompatibilní s unijní a v pásmu směnných kurzů není, kvůli nesplnění kritérií. Na rozdíl od Bulharska nesplňovalo Rumunsko inflační kritérium 1,7%, kdy v roce 2014 byla inflace 2,1%. Ostatní požadovaná kritéria má už v pořádku tzn., výše státního dluhu byla v roce 2015 39,5%, státní rozpočet byl za rok 2014 2,2% v deficitu a dlouhodobá úroková míra se pohybovala okolo -1,5%. Evropská centrální banka se zmínila o obavách do budoucna nad cenovou stabilitou u

⁸³ KAŇA, VLADIMÍR. *Evropská unie A. 2 upravené vydání.*

obou zmíněných zemí. Dá se říci, že Bulharsko, jelikož splňuje podmínky, by mohlo požádat o přistoupení do mechanismu směnných kurzů, aby bylo schopno, později přijmout euro za svou měnu. Kdyby Rumunsko mělo dle posledních zpráv inflaci ve stanové normě, mohlo by se stejně jako případně Bulharsko, připravovat na přijetí eura. To by Rumuni uvítali s nadšením, protože podle výzkumů se ukazuje, že Rumunsko chce přistoupit do eurozóny co nejdříve, na rozdíl od ČR, kde jsou lidé vůči euro více skeptičtí.⁸⁴

Přistoupení do eurozóny by pro oba státy znamenalo značné výhody. Spotřebitelé by měli se společnou měnou snadnější cestování a nákup nejen v EU ale i v zahraničí, spojený se zrušením směnárenských poplatků. Podnikatelé by se nemuseli obávat kurzového rizika a došlo by ke snížení transakčních nákladů. Současně by se ale země vzdávaly části své suverenity, protože by bylo řízení měnové politiky výhradně v kompetenci EU. Evropská centrální banka by tak rozhodovala o výši úrokových sazeb, o povinných minimálních rezervách a o dalších náležitostech, které ji přísluší.

4.10 Indikátory o životě v EU

Jestli přístup do Evropské unie a následně její život v ní, je nebo není úspěšný, nelze porovnávat jenom z ekonomického hlediska. Musíme se zaměřit i na objektivní názory osob, které ve státech žijí a vnímají EU z jiného hlediska. Když státy východní Evropy vstupovaly do EU, lidé vnímali tuto změnu velmi pozitivně. Mysleli si, že členství v EU bude pro obyvatele přínosné v mnoha směrech, hlavně ekonomicky. Bohužel očekávání se nevyplnila, jelikož hned rok respektive dva roky poté vypukla krize. Obyvatelé v Bulharsku nyní nejsou příliš šťastní se členstvím v EU, jak vyplývá ze zprávy o spokojenosti života lidí v EU z roku 2015.⁸⁵ Od škály 0-10 (kdy 0 představuje absolutní nespokojenost, a 10 plnou spokojenost) má Bulharsko míru 4.8, což v komparaci s ostatními státy EU je na samém konci žebříčku, jak je zobrazeno v příloze 5. Před vstupem do unie lidé byli drženi v naději, že unie je pro ně správným krokem k lepšímu životu, nejen v oblasti sociální ale hlavně ekonomické. Ovšem po celosvětové krizi, která přišla krátce po jejich vstupu do seskupení, byli uvedeni v omyl, a přesvědčili se, že ani tak velké a úspěšné seskupení, jako je Evropská unie, není zárukou lepšího života. Navíc uveďme k tomu nejmenší HDP z celé EU, nízké mzdy, nadprůměrnou nezaměstnanost a necelých 10 let členství, které bylo doprovázeno z velké části krizí, a dostaneme, jak už bylo uvedeno, ne příliš šťastné obyvatelstvo.

⁸⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Convergence Report 2014*.

⁸⁵ EUROSTAT. *How satisfied are people with their lives in the European Union ze dne 19. 3. 2015*.

I když teoreticky si od roku 2007 Rumunsko prošlo totožnou cestou jako Bulharsko, existují zde odlišnosti, které dělají z osob Rumunského státu šťastnější obyvatelstvo. Rumunsko totiž zastává 12. pozici z celkových 28 států s celkovou mírou spokojenosti 7.2. Jedním z faktorů je výše HDP na obyvatele, která s žebříčkem spokojenosti souvisí. Čím vyšší je velikost HDP na obyvatele, tím je obyvatelstvo spokojenější. Například Skandinávské země, které jsou nejspokojenější s životem v EU, mají jedno z největších HDP na obyvatele. Naopak Bulharsko nebo Chorvatsko nacházející se na konci žebříčku disponují nejmenším HDP na obyvatele. Státem, který se vymyká těmto statistikám, je Rumunsko. HDP na obyvatele je zde jedno z nejmenších ale i přesto je obyvatelstvo spokojenější než v polovině států EU.

Oba státy mají přece jen něco společného, a to souvislost mezi stářím obyvatelstva a jeho mírou spokojenosti. Čím jsou lidé starší, tím jsou v Evropské unii méně spokojeni. Pokud se podíváme na věkovou skupinu 16-24 let oproti lidem, kteří mají nad 75 let, vidíme pokles spokojenosti až o 2 body. Vlivem bude souvislost na celkový pohled Evropské unie. Zatímco mladší obyvatelstvo vidí EU jako něco pozitivního a přínosného, a je informované o její činnosti, senioři se na EU dívají spíše negativně. Mají o integraci málo informací a často ji srovnávají s bývalým komunismem, který kdysi ve východní Evropě vládl. Lidé se na vládu komunistů dívají z ekonomického hlediska pozitivně, jelikož neexistovala nezaměstnanost, lidé měli zajištěnou práci a nebyl na ně vyvíjen velký stresový tlak, jako je v dnešní době.

Dalším způsobem jak více objektivně měřit život v EU je index lidského rozvoje. Je více objektivní jelikož počítá pomocí více indikátorů a je tak více konkurenceschopným ukazatelem o kvalitě života lidí. Ve stručnosti se jedná o kombinaci tří indikátorů:

- očekávaná délka života;
- míra gramotnosti dospělých a docházka dětí do školy;
- hrubý národní produkt na obyvatele přepočtený podle parity kupní síly.

Rumunsko podle výsledků za rok 2015 dosáhlo 52. místa (ze 188 zemí) s indexem 0,793, což ho řadí ke státům vysoce rozvinutým. Kdyby dosáhl indexu 0,8, patřil by do kategorie velmi vysoce rozvinutých států. Hrubý národní produkt přepočtený podle parity kupní síly dosáhl 18 108 dolarů na jednoho obyvatele a očekávaná délka života při narození je 74,7. Bulharsko dosáhlo 59. příčky s indexem 0,782. HNP podle parity kupní síly dělal 15 596 dolarů na jednoho obyvatele. Očekávaná délka života je 74,2 let. U obou států je pozitivem, že v posledních pěti letech si vždy o malé procento zlepšili svůj index. Naopak s porovnáním se s vyspělými státy mají index rovnosti pohlaví horší.⁸⁶

⁸⁶ UNDP. *International Human Development Indicators*.

4.11 Shrnutí

Přistoupení do Evropské unie znamenalo pro Bulharsko a Rumunsko mnoho pozitivního. Staly se součástí jednotného vnitřního trhu, který pomáhá firmám snadnějšímu a levnějšímu obchodování v rámci unie. Obyvatelé se mohou volně pohybovat a jezdit do kteréhokoliv členského státu ať už za prací, studiem nebo za cestováním. Bohužel Bulharsko a Rumunsko nejsou členy Schengenského prostoru, takže lidé musejí absolvovat na hranicích kontroly. Až obě země vstoupí do Schengenu, bude to mít pozitivní vliv zvláště pro firmy, které dopravují své zboží přes Balkán, jelikož se zkrátí doba cesty, kvůli zrušení hraničních kontrol. Členskými státy jsou alokovány finanční prostředky z fondů EU, které slouží na zlepšení ekonomických či sociálních problémů v regionech, to je výhodou zvláště pro státy, které jsou méně rozvinuté, včetně Bulharska a Rumunska. S blížící se vstupem do EU, respektive od roku 2004 můžeme pozorovat nárůst zahraničních investic do obou států. Země se nacházejí na strategicky dobrém místě, na hranicích Evropy a Asie, ale i to, že brzy budou členem důležité světové integrace, povzbudilo investory k ještě větším pobídkám. Jelikož obě země nesplňují konvergenční kritéria, nemohou přijmout euro za svou měnu. Avšak až jednou vstoupí do eurozóny, bude to znamenat velkou změnu, především v jednoduchosti obchodování z důvodu zrušení transakčních nákladů pro obchodníky a směnárenských poplatků pro spotřebitele.

V prvním roce členství Bulharsko i Rumunsko zaznamenaly velký růst HDP, který pokračoval do roku 2008, kdy vrcholil hospodářský růst všech zemí EU. Pomohlo tomu i zvýšení mezinárodního obchodu, který po přistoupení vzrostl o 25%. Po světové krizi se však makroekonomické indikátory zhoršily, zastavilo se tempo růstu HDP, rostla nezaměstnanost a cenová hladina se snížila o několik procent. Také spotřebitelé omezili svou spotřebu a firmy přestaly ve velké míře investovat. V současnosti můžeme říct, že se země z krize už dostaly. Dokládá to například roční růst HDP, který byl za rok 2015 3-4%, rostoucí obchod či klesání nezaměstnanosti. Problémem zůstávají zahraniční investice, které do Bulharska a Rumunska neplynou takovým tempem jako na začátku minulého desetiletí a spíše jejich hodnota stagnuje. Z důvodu světové krize, která propukla ve východní části Evropy v roce 2009, to znamená 2 roky po vstupu Bulharska a Rumunska do EU, je obtížné určit, jestli by se ekonomická či sociální situace v zemích vyvíjela jiným tempem, kdyby krize nenastala.

5. Závěr

Od počátku 90. let minulého století, kdy se rozpadla RVHP, Bulharsko a Rumunsko přecházejí z centrálně plánovaného hospodářství na tržní systém. Tato změna má velký dopad, jak na ekonomický vývoj v daných zemích, tak i na politické scéně. Celá dekáda na konci 20. století se nese ve znamení nestabilních podmínek, kdy se často střídá růst s poklesem hospodářství. Státy se potýkají s pádivou inflací až hyperinflací a v Bulharsku se pohybuje míra nezaměstnanosti okolo 20%. Na zmírnění následků poskytuje Evropská banka pro obnovu a rozvoj finanční prostředky nejen jim ale všem transformujícím se zemím v Evropě. Černomořské státy začínají jednat s Evropskou unií o možném přistoupení a začínají se začleňovat, jako nezávislé státy, do různých mezinárodních organizací.

Ekonomická situace se uklidnila až na začátku nového tisíciletí, kdy můžeme pozorovat vzestup hospodářství v celé střední a východní Evropě. V Bulharsku a Rumunsku se roční růst HDP dostával i k 8% hranici a inflace se postupně snižovala. Přístup 10 států do Evropské unie v roce 2004 změnil pohled na integraci, která se do té doby vyznačovala převážně vyspělými zeměmi. Bulharsko a Rumunsko, které původně chtělo vstoupit s ostatními státy, si muselo ještě pár let počkat, protože nemělo splněny všechny požadavky potřebné k členství. O tři roky později, 1. ledna 2007 se státům konečně podařilo připojit se k Evropské unii.

Jedna z výhod členských států EU spočívá v poskytování strukturálních a investičních fondů, které se dostávají do potřebných regionů. Na období 2014-2020 je pro Bulharsko a Rumunsko vyčleněna částka dohromady 40 miliard eur, která se využije převážně na zlepšení dopravní infrastruktury, která je v obou zemích nedostatečná a nekvalitní, i když se za poslední roky výrazně zlepšila. Infrastruktura hraje důležitou roli v konkurenceschopnosti zemí. Dle srovnání výsledků konkurenčního prostředí v jednotlivých státech, patří Bulharsko a Rumunsko spíše k méně konkurenceschopným státům v EU, i přes to se ve srovnání s ostatními státy na světě rok od roku mírně zlepšují.

Se zlepšením ekonomické situace na počátku století souvisí také příliv zahraničních investic, které do Bulharska a Rumunska začaly ve větším proudit od roku 2004. Důvodem byla dobrá strategická poloha států a blížící se členství v EU, které je činilo více viditelnými. To nakonec také pomohlo k dobrým hospodářským výsledkům v roce 2007 a 2008, kdy ekonomiky nejlépe prosperovaly. Firmy tehdy investovaly do Bulharska 14 miliard dolarů, stejně jako do Rumunska. Po finanční krizi, která zasáhla celou Evropu, však investice během jednoho roku klesly až o 70-75%. Ani v roce 2015 se nedařilo nalákat investory k větším pobídkám a investice nedosahovaly ani poloviny hodnot co před krizí.

Bulharsko a Rumunsko patří dlouhodobě ke státům s vysokým podílem chudých obyvatel v Evropské unii. Oproti roku 2006, tedy rok před vstupem do EU, se podařilo snížit počet lidí žijící v chudobě o 2 a půl milionu v obou státech. Když vezmeme v úvahu, že Bulharsko má téměř 8 milionů obyvatel tak je to velmi dobrý výsledek. Zásahu na tom mají zahraniční investice a fondy z EU. V roce 2009 Bulharsko a Rumunsko zasáhly následky finanční krize, která se do Evropy dostala z USA. Jelikož jsou východoevropské republiky součástí EU od roku 2007 a jsou to státy s otevřenou ekonomikou, došlo ke snížení hospodářské výkonnosti v těchto zemích v mnoha směrech. Roční míra růstu HDP byla několik procent v mínusu, Rumunsko se dokonce potýkalo s mírou -7%. Ve velké míře poklesly zahraniční investice a mezinárodní obchod v Rumunsku i Bulharsku poklesl o 28%, respektive o 33%. Růst nezaměstnanosti byl sice pozvolný, nicméně svého maxima dosáhl o pár let později v roce 2013, kdy bylo až 13% bulharských obyvatel nezaměstnaných.

Efekty z přístupu dvou černomořských zemí jsou do jisté míry podobné jako ty z ostatních zemí střední a východní Evropy, které se staly členy již v roce 2004. Státy mají výhodu, že jsou součástí jednotného vnitřního trhu, který pomáhá nejen obchodujícím ale i obyvatelům. Díky tomu, že jsou to státy s nízkou životní úrovní, mají přístup k většímu množství finančních prostředků z EU, než kdyby byly státy vyspělými. I přes pár negativních důsledků, se kterými se Bulharsko a Rumunsko potýkaly a potýkají, jako byla světová krize, která pak měla za následek pokles hospodářství, se dá říci, že vstup do EU pro Bulharsko a Rumunsko v roce 2007, byl v mnoha směrech pozitivní. I když hodnocení efektů členství je značně obtížné, neboť mnohé efekty byly do velké míry ovlivněny krizí. Nebýt světové krize, mohla se situace v obou republikách vyvíjet úplně jinak.

Seznam použité literatury

Knihy

AVERY, G., A. FABER a A. SCHMIDT. *Enlarging the European Union: Effects on the new member states and the EU*. Brussels: Trans European Policy Studies Association, 2009. 130 s. ISBN 978-2-9600828-1-4.

BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *The Economics of European Integration*. 5. vyd. London: McGraw-Hill, 2015. 560 s. ISBN 978-0-0771-6965-7.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR. Historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C. H. Beck, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7400-128-4.

HALÁSKOVÁ, Martina. *Veřejná správa a veřejné služby v zemích Evropské unie*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012. 180 s. ISBN 978-80-248-2808-4.

KAŇA, VLADIMÍR. *Evropská unie A. 2 upravené vydání*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2010. 143 s. ISBN 978-80-248-2202-0.

KUNEŠOVÁ, Hana a kolektiv. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. 3. přepracované a doplněné vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014. 386 s. ISBN 978-80-7400-502-2.

LELIEVELDT, Herman a Sebastiaan PRINCEN. *The Politics of The European Union*. New York: Cambridge University Press, 2011. 313 s. ISBN 978-0-521-74011-1.

PITROVÁ, Markéta a kol. *Postlisabonské procesy v Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 380 s. ISBN 978-80-210-7777-5.

STAAB, Andreas. *The European Union explained*. 2. vyd. Bloomington: Indiana University Press, 2011. 210 s. ISBN 978-0-253-22303-6.

TICHÁ, Michaela. *Česká ekonomika na prahu 21. století v kontextu společenského vývoje*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2013. 238 s. ISBN 978-80-248-3071-1.

ZAHRADNÍK Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. Praha: C. H. Beck, 2003. 359 s. ISBN 80-7179-472-4.

Elektronické publikace

ASEAN. *A Blueprint for Growth* [online]. Jakarta: ASEAN Sekretaritat, 2015. ISBN 978-602-0980-55-3. [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.asean.org/storage/images/2015/November/aec-page/AEC-2015-Progress-and-Key-Achievements.pdf>.

BACHMAN, Ronald D. *Romania: a country study* [online]. Washington, D.C.: Federal Research Division, Library of Congress, 1991. 356 s. [cit. 26. 4. 2016]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/90006449/>.

CURTIS, Glenn E. *Bulgaria: a country study* [online]. Washington, D.C.: Federal Research Division, Library of Congress, 1993. 328 s. ISSN 1057-5294. [cit. 26. 4. 2016]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/93010955/>.

EUROPEAN COMMISSION. *Cohesion policy 2007–13: Commentaries and official texts* [online]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 160 s. ISBN 92-79-03805-2. [cit. 24. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/guide2007_en.pdf.

EUROPEAN COMMISSION. *Contribution of the european structural and investment funds to the 10 commission priorities* [online]. 2015. [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/contracts_grants/pdf/esif/key-energy-union-climate_en.pdf.

EUROPEAN COMMISSION. *Convergence Report 2014* [online]. Brussels: European Commission, 2014. ISBN 978-92-79-35347-5. [cit. 29. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee4_en.pdf.

EUROSTAT. *How satisfied are people with their lives in the European Union ze dne 19. března 2015* [online]. Eurostat Press Office, 2015. [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6750366/3-19032015-CP-EN.pdf/bbf302b1-597d-4bf0-96c4-9876e49b5b9d>.

EVROPSKÁ KOMISE. *Evropa bez hranic: Schengenský prostor* [online]. 2015. ISBN 978-92-79-46089-0. [cit. 4. 5. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/schengen_brochure/schengen_brochure_dr3111126_cs.pdf.

INVESTBULGARIA AGENCY. *Invest in Bulgaria (2013)* [online]. [cit. 21. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.investbg.government.bg/files/useruploads/files/presentaions/General-Brochure-Bulgaria.pdf>.

WORLD ECONOMIC FORUM. *The Global Competitiveness Report 2008-2009* [online]. Geneva, 2008. ISBN 92-95044-11-8. [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2008-09.pdf.

WORLD ECONOMIC FORUM. *The Global Competitiveness Report 2015-2016* [online]. Geneva, 2015. ISBN 978-92-95044-99-9. [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf.

WWW stránky

BBC NEWS. *New bridge opening on River Danube ze dne 14. června 2013* [online]. [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-22903569>.

BULGARIAN NATIONAL BANK. *Foreign Direct Investment in Bulgaria* [online]. [cit. 22. 4. 2016]. Dostupné z:

<http://www.bnb.bg/Statistics/StExternalSector/StDirectInvestments/StDIBulgaria/index.htm>.

CEMR. *Members map* [online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.ccre.org/en/pays/map/16>.

COUNCIL OF EUROPE. *47 Member states* [online]. [cit. 14. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/portal/47-members-states>.

DOING BUSINESS. *Automotive industry in Romania* z 16. prosince 2014 [online]. [22. 4. 2016]. Dostupné z: <http://mcr.doingbusiness.ro/articles/automotive-industry-in-romania/3304>.

EBRD. *Regions* [online]. [cit. 14. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.ebrd.com/where-we-are.html>.

ENCYCLOPÆDIA BIRTANNICA. *Georgi Parvanov* [online]. [cit. 26. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Georgi-Parvanov>.

EURO ZPRÁVY.CZ. *Bulharsko zavádí volební povinnost, kritici zákona se obrátí na ústavní soud ze dne 21. dubna 2016* [online]. [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/152630-bulharsko-zavadi-volebni-povinnost-kritici-zakona-se-obra-ti-na-ustavni-soud/>.

EUROPEAN COMMISSION. *Commissioner Hahn hails opening of 'New Europe Bridge' as a potent symbol of European Cooperation zde dne 14. června 2013* [online]. [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-537_en.htm.

EUROPEAN COMMISSION. *Europe 2020 in Bulgaria* [online]. [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/bulgaria/progress-towards-2020-targets/index_en.htm.

EUROPEAN COMMISSION. *Europe 2020 in Romania* [online]. [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/romania/progress-towards-2020-targets/index_en.htm.

EUROPEAN COMMISSION. *Europe 2020 targets* [online]. [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_en.htm.

EUROPEAN COMMISSION. *European Sstructural and Investment Funds, Country Data for: Bulgaria* [online]. [cit. 24. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/BG>.

EUROPEAN COMMISSION. *European Sstructural and Investment Funds, Country Data for Romania* [online]. [cit. 24. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/RO>.

EUROPEAN COMMISSION. *Regional policy* [online]. [cit. 27. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/how/coverage/index_en.cfm.

EUROPEAN COMMISSION. *Reports on Progress under the Cooperation and Verification Mechanism in Bulgaria and Romania* ze dne 27. ledna 2016 [online]. [cit. 5. 5. 2016]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-154_en.htm.

EUROSKOP. *Bulharsko* [online]. [cit. 9. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/388/sekce/bulharsko/>.

EUROSKOP. *Předvstupní pomoc* [online]. [cit. 23. 4. 2016]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/168/sekce/predvstupni-pomoc/>.

EUROSKOP. *Rumunsko* [online]. [cit. 9. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/462/sekce/rumunsko/>.

EUROSTAT. *Employment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%)* [online]. [cit. 27. 3. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

EUROSTAT. *GDP and main components (output, expenditure and income)* [online]. [cit. 12. 4. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

EUROSTAT. *Minimum wages* [online]. [cit. 21. 4. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00155&language=en>.

EUROSTAT. *People at risk of poverty or social exclusion* [online]. [cit. 29. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_50&plugin=1.

EUROSTAT. *Primary energy consumption* [online]. [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=t2020_33&language=en.

EUROSTAT. *Share of renewable energy in gross final energy consumption* [online]. [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_31&plugin=1.

EUROSTAT. *Total greenhouse gas emissions by countries* [online]. [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

explained/index.php/File:Total_greenhouse_gas_emissions_by_countries_(including_international_aviation_and_excluding_LULUCF),_1990_-_2013_(million_tonnes_of_CO2_equivalents)_updated.png.

EUROSTAT. *Total intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance and NUTS 2 regions* [online]. [cit. 27. 3. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

EVROPSKÁ KOMISE. *Komisaři* [online]. [cit. 26. 4. 2016]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/2014-2019_cs.

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Poslanci EP* [online]. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meps/cs/crosstable.html>.

EUROSTAT. *Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%)* [online]. [cit. 23. 4. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

GOVERNMENT. *Cabinet* [online]. [cit. 14. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0230&g=>.

INTERNATIONAL MONETARY FUND. *Gross domestic product, costant prices* [online]. [cit. 16. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=82&pr.y=8&sy=1993&ey=2015&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=918%2C968&s=NGDP_RPCH&grp=0&a=.

INTERNATIONAL MONETARY FUND. *List of Members* [online]. [cit. 14. 4. 2016]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/np/sec/memdir/memdate.htm>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Informace o fondech* [online]. [11. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou*. [online]. [cit. 7. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rumunsko/smlouvy/index.html.

OECD. *Bulgaria*. [online]. [cit. 12. 4. 2016]. Dostupné z: <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/bgr/>.

OECD. *Romania*. [online]. [cit. 12. 4. 2016]. Dostupné z: <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/rou/>.

THE WORLD BANK. *Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$)* [online]. [cit. 21. 4. 2016]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>.

THE WORLD BANK. *GNI per capita, PPP (current international \$)* [online]. [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD/countries>.

THE WORLD BANK. *Inflation, consumer prices (annual %)* [online]. [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>.

THE WORLD BANK. *Member Countries* [online]. [cit. 14. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/about/leadership/members>.

THE WORLD BANK. *Population, total* [online]. [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>.

THE WORLD BANK. *Projects and Operations* [online]. [cit. 14. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/projects?lang=en>.

THE WORLD BANK. *Unemployment, total (% of total labor force)* [online]. [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?display=default>.

THE WORLD FACTBOOK. *Bulgaria* [online]. [cit. 21. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bu.html>.

THE WORLD FACTBOOK. *Romania* [online]. [cit. 21. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ro.html>.

UNITED NATIONS. *Countries Elected Members* [online]. [cit. 14. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/members/elected.asp>.

UNDP. *International Human Development Indicators*. [online]. [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/countries>.

WORLD ECONOMIC FORUM. *Competitiveness Rankings* [online]. [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>.

Seznam zkratk

CEFTA	Středoevropská zóna volného obchodu
CEI	Středoevropská iniciativa
CVM	Mechanismus pro spolupráci a ověřování pokroku
ČSSR	Československá socialistická republika
EHS	Evropská hospodářská společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
GNI	Hrubý národní příjem
ILO	Mezinárodní organizace práce
NATO	Severoatlantická aliance
OBSE	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PPP	Parita kupní síly
PZI	Přímé zahraniční investice
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
WTO	Světová obchodní organizace

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tab. 2.1 Přehled úrovní NUTS.....	9
Tab. 3.1 Členství Bulharska a Rumunska v mezinárodních organizacích	24
Tab. 3.2 Počet křesel Poslanecké sněmovny	27
Tab. 4.1 Inflace ve vybraných letech (%)	32
Tab. 4.2 Míra nezaměstnanosti do 25 let v regionech NUTS 2, 2012	40

Seznam grafů

Graf 3.1 Vzájemný obchod Bulharska vůči Rumunsku, 1992-2014.....	19
Graf 3.2 Vzájemný obchod Rumunska vůči Bulharsku, 1992-2014.....	20
Graf 4.1 Roční HDP v současných cenách, 1995-2014	29
Graf 4.2 Roční změna HDP (%), 1993-2015	30
Graf 4.3 Nezaměstnanost (%), 1991-2014.....	31
Graf 4.4 Konkurenceschopnost Bulharska	35
Graf 4.5 Konkurenceschopnost Rumunska	35
Graf 4.6 Příliv přímých zahraničních investic, 2000-2014	36
Graf 4.7 Podíl strukturálních a investičních fondů v Bulharsku, 2014-20	39
Graf 4.8 Podíl strukturálních a investičních fondů v Rumunsku, 2014-20	39

Prohlášení o využití výsledků práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnou licenci k jejímu využití, mohou jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 6. května 2016

Lucie Kubicová

Lucie Kubicová

Seznam příloh

Příloha 1 – Vlajka Bulharska

Příloha 2 – Vlajka Rumunska

Příloha 3 – Národní cíle Evropa 2020

Příloha 4 – Plnění konvergenčních kritérií (2012)

Příloha 5 – Spokojenost obyvatel v EU (2013)

Příloha 1 Vlajka Bulharska

Zdroj: STÁTNÍ VLAJKY SVĚTA. *Bulharská vlajka* [online]. [cit. 9. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.statnivlajky.cz/bulharsko>.

Příloha 2 Vlajka Rumunska

Zdroj: STÁTNÍ VLAKY SVĚTA. *Rumunský vlajka* [online]. [cit. 9. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.statnivlajky.cz/rumunsko>.

Příloha 3 Národní cíle Evropa 2020

region	míra zaměstnanosti	výdaje na vědu a výzkum (v % HDP)	snížení podílu emisí*	obnovitelné zdroje (v % celkové spotřeby)	energetická účinnost	podíl dětí, které nedokončí školní docházku	podíl vysokoškolsky vzdělaných osob	snížení obyvatel trpící chudobou
EU	75%	3%	-20%	20%	20%	<10%	40%	20 mil.
BU	76%	1,5%	-20%	16%	16%	11%	36%	260 000
RU	70%	2%	-19%	24%	42,99%	11,3%	26,7%	580 000

* snížení podílu emisí pro EU oproti roku 1990, u národních cílů oproti roku 2005

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION. Europe 2020 targets [online]. [cit. 27. 3. 2016]. Dostupné
z: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_en.pdf.

Příloha 4 Plnění Konvergenčních kritérií (2012)

Zelená barva znamená splnění konvergenčních kritérií, červená znamená, že je země nesplnila.

Reference value	Inflation rate	Government deficit as % of GDP	Government debt as % of GDP	Membership in ERM II	Change in interest rates	Long-term interest rate	Compatibility of legislation	Specific comments on mid-term prospects	Excessive deficit procedure
	Max. 1.7%	Max. 3%	Max. 60%	Min. 2 years	Max. \pm 15%	Max. 6.2%			
Bulgaria	0.4% (2013) -0.8% (2014)	1.5% (2013) 1.9% (2014)	18.9% (2013) 23.1% (2014)	No	0.0% (2013) 0.0% (2014)	3.5% (2013) 3.5% (2014)	No	ECB concerned about inflation rate	
Croatia	2.3% (2013) 1.1% (2014)	4.9% (2014) 3.8% (2014)	67.1 (2013) 69% (2014)	No	-0.8% (2013) -0.8% (2014)	4.7% (2013) 4.8% (2014)	Yes	ECB concerned about inflation rate & public debt	Yes: 2016 <u>deadline</u> for correcting
Czech Republic	1.4% (2013) 0.9% (2014)	1.5% (2013) 1.9% (2014)	46% (2013) 44.4% (2014)	No	-3.3% (2013) -5.6% (2014)	2.1% (2013) 2.2% (2014)	No		
Hungary	1.7% (2013) 1% (2014)	2.2% (2013) 2.9% (2014)	79.2% (2013) 83% (2014)	No	-2.6% (2013) -3.6% (2014)	5.9% (2013) 5.8% (2014)	No	ECB concerned about inflation rate & public debt	
Poland	0.8% (2013) 0.6% (2014)	4.3% (2013) +5.7% (2014) surplus due to asset transfer	57% (2013) 49.2% (2014)	No	-0.3% (2013) 0.3% (2014)	4.0% (2013) 4.2% (2014)	No	ECB concerned about inflation rate & public debt	
Romania	3.2% (2013) 2.1% (2014)	2.3% (2013) 2.2% (2014)	38.4% (2013) 39.9% (2014)	No	0.9% (2013) -1.5% (2014)	5.4% (2013) 5.3% (2014)	No	ECB concerned about inflation rate	
Sweden	0.4% (2013) 0.3% (2014)	1.1% (2013) 1.8% (2014)	40.6% (2013) 41.6% (2014)	No	0.6% (2013) -3% (2014)	2.1% (2013) 2.2% (2014)	No		

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT. *Adopting the eruo: Convergence criteria and state of play* ze dne 17. července 2015 [online]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)5658](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)5658)
83.

Příloha 5 Spokojenost obyvatel v EU (2013)

0 znamená nespokojen, 10 spokojen.

Life satisfaction in the EU Member States by age group, 2013
(on a scale from 0 "not satisfied at all" to 10 "fully satisfied")

	Total	16-24	25-34	35-49	50-64	65-74	75 and over
EU	7.1	7.6	7.3	7.0	6.9	7.0	6.8
Belgium	7.6	7.8	7.6	7.6	7.5	7.5	7.4
Bulgaria	4.8	5.8	5.4	4.9	4.6	4.3	3.8
Czech Republic	6.9	7.7	7.3	7.0	6.6	6.6	6.5
Denmark	8.0	8.1	7.8	7.8	7.9	8.6	8.4
Germany	7.3	7.6	7.3	7.2	7.0	7.4	7.5
Estonia	6.5	7.2	7.1	6.5	5.9	6.1	6.0
Ireland	7.4	7.7	7.4	7.2	7.3	8.0	7.8
Greece	6.2	7.0	6.4	6.3	6.0	5.9	5.5
Spain	6.9	7.4	7.1	6.9	6.7	6.9	6.4
France	7.0	7.6	7.3	7.0	7.0	7.0	6.7
Croatia	6.3	7.5	7.2	6.4	6.1	6.0	6.0
Italy	6.7	7.0	6.8	6.8	6.6	6.4	6.3
Cyprus	6.2	6.9	6.4	6.1	5.7	6.1	6.0
Latvia	6.5	7.3	7.0	6.4	6.2	6.1	6.0
Lithuania	6.7	7.8	7.3	6.7	6.3	6.5	6.1
Luxembourg	7.5	7.8	7.7	7.4	7.3	7.4	7.3
Hungary	6.2	7.1	6.7	6.2	5.8	5.9	5.6
Malta	7.1	7.6	7.5	7.1	6.9	7.1	7.0
Netherlands	7.8	7.9	8.0	7.6	7.7	7.9	7.9
Austria	7.8	8.4	8.1	7.7	7.7	7.7	7.6
Poland	7.3	8.1	7.8	7.4	7.0	6.9	6.9
Portugal	6.2	7.5	6.8	6.3	5.7	5.9	5.6
Romania	7.2	8.0	7.5	7.4	6.9	6.7	6.2
Slovenia	7.0	7.8	7.4	7.1	6.6	6.6	6.4
Slovakia	7.0	7.6	7.4	6.9	6.6	6.7	6.1
Finland	8.0	8.2	8.3	8.1	8.0	8.0	7.7
Sweden	8.0	7.9	7.8	7.9	7.9	8.3	8.1
United Kingdom	7.3	7.5	7.3	7.1	7.1	7.7	7.5

Zdroj: EUROSTAT. *How satisfied are people with their lives in the European Union ze dne 19. 3. 2015* [online]. Eurostat Press Office, 2015. [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6750366/3-19032015-CP-EN.pdf/bbf302b1-597d-4bf0-96c4-9876e49b5b9d>.